

MAJA BUNČIĆ

*Institut za arheologiju
Ulica grada Vukovara 68
HR – 10000 Zagreb
majabuncic@hotmail.com*

TOPOGRAFIJA PRETPOVIJESNIH NALAZIŠTA U VUKOVARU I OKOLICI

**UDK 903:72.031.3 (497.5)
Izvorni znanstveni rad**

Vukovar i njegova šira okolica oduvijek su, zahvaljujući svojim geografskim i strateškim značajkama, činili područje pogodno za podizanje naselja i dugotrajno nastanjivanje. Unatoč toj poznatoj činjenici, brojnim arheološkim nalazištima kojima obiluje vukovarski kraj nije posvećena zaslužujuća pažnja. Kao temelj cilju da se u budućnosti pristupi intenzivnijim istraživanjima, prikupljeni su postojeći dostupni podaci o pretpovijesnim nalazištima u vukovarskom kraju te su kataloški prezentirani u ovome radu.

UVOD

Ovim se radom pokušao dati pregled pretpovijesnih nalazišta u većem dijelu bivše općine Vukovar.¹ Osnovni zadatak, te konačno cilj istraživanja bilo je prikupljanje i, temeljem postojećih i dostupnih podataka, prikaz cjelokupnog pregleda poznatih pretpovijesnih nalazišta na navedenom prostoru. Takvim se načinom i pristupom poznatoj građi još jednom nastojalo argumentirati kontinuitet življenja u vukovarskom kraju tijekom pretpovijesnih i povijesnih razdoblja. K tome, sažimanjem postojećih podataka na jedno mjesto dobila se svojevrсна podloga i temelj za daljnja detaljnija istraživanja. Naime, stanje na nalazištima promjenljivo je, podaci kojima se raspolaže i koji su na bilo koji način povezani s nalazištima, ili se nadopunjuju ili se također mijenjaju. Stoga ih je nužno neprekidno pratiti i u budućnosti pristupiti reviziji kako bi se izradila precizna arheološka karta s izmijenjenim podacima i tako prikazalo sadašnje stanje stvari.²

¹ Članak je djelomično izmijenjen pismeni rad stručnog ispita pri Muzejskom dokumentacijskom centru. Zahvaljujem prijateljima i kolegama koji su mi pomogli tijekom prikupljanja podataka i pisanja rada, a posebno Oliveri Crevar, knjižničarki Gradskog muzeja Vukovar, te Ružici Marić, ravnateljici Gradskog muzeja Vukovar što mi je dopustila objavu podataka.

² Iako rad sadrži poneke izmjene i nadopune podataka o nekim nalazištima u odnosu na dosadašnje saznanje o njima, ipak ima i nepotpunih podataka, budući da ova faza istraživanja i prikupljanja podataka nije uključivala obilazak terena kao ni detaljni pregled arheološke građe.

ZEMLJOPISNE ODREDNICE

Područje Vukovara i okolice dio je istočnohrvatske ravnice. Njezin sjeverozapadni, manji dio pripada prirodnozemljopisnoj mikroregiji donjodravске nizine, a središnji i istočni dio nalaze se unutar Vukovarske lesne zaravni. Dunav čini izrazitu prirodnu među prema Vojvodini na sjeveru i sjeveroistoku (BOGNAR 1994: 36). Povoljne prirodne osobine uvjetovale su tako početke obitavanja na širem vukovarskom području u ranom neolitiku. Dunav je nesumnjivo imao najvažniju ulogu prilikom odabira mjesta za podizanje naselja i odvijanje života, i to: kao izvor vode i hrane, kao iznimno važna prirodna komunikacija koja je bila poveznicom ali i razdvojnicom, koja je služila kao obrana i kao napad. Najduža pritoka Dunava je rijeka Vuka koja je, sve dok nije regulirana u drugoj polovini 19. stoljeća, plavila goleme površine (BOGNAR 1994: 34) i time važno pridonijela razvoju života na tom prostoru, pored brojnih potoka i bara, uz koje su redovito smještene naselja. Širi vukovarski prostor u cjelini karakterizira umjerenom kontinentalna klima (BOGNAR 1994: 42). Više od 99%³ površinskog sastava tla čine sedimenti kvartarne starosti, i to ponajprije debele lesne i lesu slične naslage. Geomorfološki se jasno izdvaja viša lesna zaravan i riječne nizine Drave i Dunava te rijeke Vuke. Spomenuti hidrografski odnosi, klima, reljef kao i litološki sastav uvjetovali su da na lesnoj zaravni dominiraju šumovite stepe, a u polojima vlažne hidrofilne šume (BOGNAR 1994: 36). Lesne naslage imaju dobru vertikalnu stabilnost, pa su se razvile vrlo strme ili čak vertikalne padine uz Dunav (BOGNAR 1994: 38) koje su ispresijecane surducima,⁴ linearnim dubokim i uskim udubljenjima koja služe kao prometnice između dolina i lesne zaravni (BOGNAR 1994: 40). Oni su važne strateške pozicije, jer se jedino kroz njih može prići Dunavu, ali jednako tako i preći s jedne strane obale na drugu (DURMAN 1984: 35). Naselja pretpovijesnih ljudskih zajednica, ali i svih nadolazećih, najčešće nalazimo upravo na tim dominantnim položajima visokih i strmih dunavskih obala. Sami preživjeli toponimi, kao što su Gradac ili Gradina, za takva su nalazišta u Slavoniji i Srijemu indikativnog karaktera (BULAT 1970: 69).

Bivša općina Vukovar (karta 1.) danas je administrativno podijeljena na sljedeće općine: Bogdanovci, Borovo, Grad Ilok (administrativno Grad čine i Šarengrad, Mohovo, Radoš i Bapska), Lovas, Negoslavci, Tompojevci, Tovarnik, Trpinja i Grad Vukovar (administrativno Grad čine i Sotin, Borovo naselje, Lipovača i Grabovo – dio). Područje Grada Iloka nije uključeno u obradu.⁵ Time se područje Vukovarsko-srijemske županije koje je obuhvaćeno ovim istraživanjem proteže linijom od Bobote i Pačetina na zapadu, Opatovca i Lovasa na istoku, Vere na sjeveru te Tovarnika na jugu.

METODOLOŠKI PRISTUP RADU

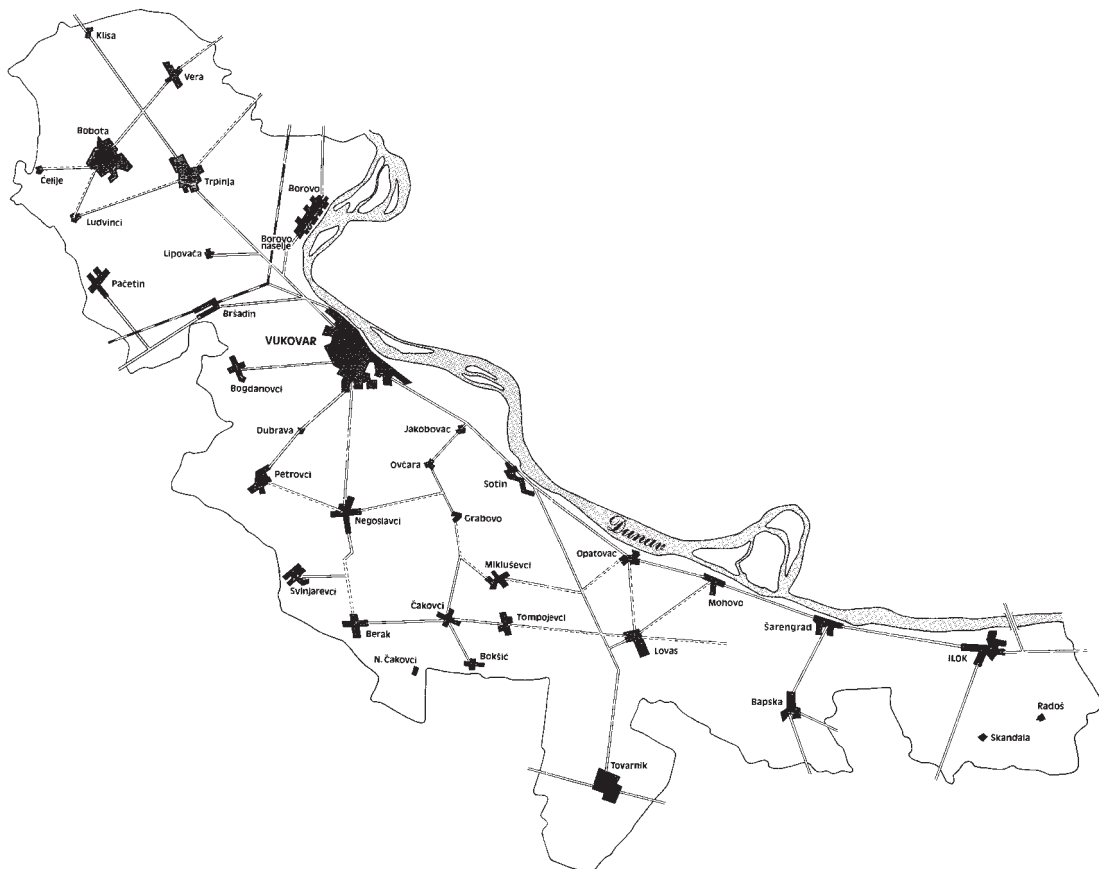
Temeljno polazište prilikom rada na ovom istraživanju bila je bogata dokumentacija Antuna Dorna, kustosa Gradskog muzeja Vukovar, koji je sustavno provodio terenske preglede vukovarske okolice i pažljivo bilježio podatke. Na pojedinim je nalazištima proveo i iskopavanja, primjerice u Bogdanovcima (Buk i Zlatara), Petrovcima te nekim položajima u Vukovaru. Često je obilazio i otprije poznate položaje kako bi sakupio što više nalaza materijalne ostavštine i pratio stanje samih nalazišta. Ponajprije, ti su podaci dragocjeni kako bi se danas moglo pobliže odrediti položaj pojedinog nalazišta, budući da se u literaturi često ne mogu pronaći ni osnovni podaci. Najčešće se spomi-

3 Podatak se odnosi na područje cijele bivše općine Vukovar.

4 Surduk je arhaičan narodni izraz za provaliju, jarugu, vododerinu, put između dva brijega, a udomaćen je u Srijemu (CRLENJAK 2005: 140).

5 Grad Ilok pod nadležnosti je Muzeja grada Iloka. Gradski muzej Vukovar (dalje GMV) u svojoj pismohrani

čuva dio dokumentacije i dio građe s tih nalazišta, no budući da nije korištena i dokumentacija Muzeja grada Iloka, podaci bi bili nepotpuni te je stoga to područje izostavljeno. Također, Klisa je do 1991. godine bila sastavni dio općine Vukovar, ali danas administrativno pripada Osječko-baranjskoj županiji (Grad Osijek), stoga nije uključena u predmetno obrađivanje.



Karta 1. Dio istočne Hrvatske s granicama bivše općine Vukovar

nju samo imena nalazišta, ili čak samo ime mjesta iz kojeg potječe pojedini nalaz materijalne kulture. Važan izvor podataka bile su i inventarne knjige arheološke zbirke Gradskog muzeja Vukovar. One znače i svojevrstu potvrdu za pobliže određenje nekih nalazišta, ali su i izvor podataka za neke položaje s kojih uglavnom potječu pojedinačni predmeti materijalne ostavštine. Prilikom rješavanja mnogih nedoumica znatno su također pomogli: Popis evidentiranih, preventivno zaštićenih i registriranih kulturnih dobara Ministarstva kulture, Konzervatorskog odjela u Osijeku i radni elaborat s kataloškim popisom nalazišta kojeg je izradila Kornelija Minichreiter.⁶

U dostupnoj literaturi, i muzejskoj dokumentaciji, mnoga nalazišta zabilježena su pod imenom vlasnika na čijem se zemljištu nalazi ubicirano naselje ili nekropola, primjerice vinogradi, oranice, vrt ili kuća. Jasni i precizniji toponimi ili topografska obilježja evidentni su samo onda kada je riječ o dijelovima grada ili mjesta. Takvih vinograda s vlastitim imenom u nazivu najviše je poznato u Vukovaru i Sotinu. Na tim su mjestima rijetko postojeći vinogradi,⁷ a zamijenile su ih ili oranice,

6 Na čemu joj najljepše zahvaljujem.

7 Primjerice, dio Mitnice (Vukovar) je sve do sredine 70-ih godina 20. stoljeća bio zasaden vinogradima, a danas ih tamo uopće nema. Tako su se mijenjale i dijelile katas-

tarske čestice i njihovi vlasnici, pa za nalazišta kojima nisu poznate katastarske čestice teško je, ili gotovo nemoguće više utvrditi točan položaj.

ili obiteljske kuće. Posebno se to odnosi na cijeli potez od Vukovara do Vučedola (Velika skela, Petri skela, Vučedol), gdje je teško definirati točnu poziciju i međe nekadašnjih vinograda. Zato se ovdje navode pod nazivima koje nalazimo u literaturi, a gdje je god to bilo moguće, smješteni su u okvir šireg gradskog područja (Lijeva bara, Petri skela, Vučedol i sl.). Možda i nije potrebno mijenjati nazive položaja koji su ustaljeni, neki čak i cijelo stoljeće, kada bi ih se uspjelo točno locirati.⁸ Najbolji argument takvome mišljenju upravo su vučedolski Vinograd i Kukuruzište Streim. Iako je danas u »kukuruzištu« vinograd, a prije tri godine je u »vinogradu« bilo kukuruzište, a vlasnici odavno nisu obitelj Streim, u tom slučaju riječ je o položajima koji su u više navrata istraživani, i još se istražuju, o kojima se često pisalo i kod kojih je gotovo nemoguće doći do zabune.⁹ No, nabrojanjem svakog »vinograda« kao posebnog nalazišta, bez tendencije da ga se smjesti u okvir širega gradskog, odnosno seoskog područja, može se dobiti i pogrešna slika, jer je vrlo vjerojatno da oni čine jedno veće, odnosno kompleksno naselje kao što je to slučaj sa samim Vučedolom.

Prilikom kronološkog i kulturološkog određivanja pojedinih položaja korišteni su postojeći podaci i iz literature i iz izvorne dokumentacije. Ponegdje je to rezultiralo bogatom stratigrafijom nalazišta, a ponegdje često i širim vremenskim okvirom, bez mogućnosti određenja kulturne pripadnosti. O pojedinim nalazištima podaci su oskudni, posebno stoga što ni sama građa nije detaljnije obrađivana niti objavljivana. Brojni pojedinačni nalazi¹⁰ materijalne kulture svakako su upitni, jer uz njih nisu zabilježeni bliži podaci o samome mjestu pronalaska, iako ih najviše potječe s područja Grada Vukovara i Sotina. Poneki među tim nalazima su objavljeni i dostupni široj javnosti.¹¹ Njihova je vrijednost u tome što potvrđuju prisutnost stanovitih ljudskih zajednica ili čak kulturnih grupacija na širem području, a ističu se svakako i nekim drugim karakteristikama. Ipak, za izradu topografije, njihova vrijednost nije toliko izrazita. Kako bi se izbjeglo nepotrebno nabrojanje upravo pojedinačnih predmeta, u ovome radu nisu interpretirani u kontekstu »nepoznatih položaja«.¹²

PREGLED I STANJE ISTRAŽENOSTI

Prva arheološka građa iz Vukovara poznata je bila potkraj 19. stoljeća, a prikazao ju je Josip Brunšmid.¹³ Na bivšoj uz Eltzovoj ciglani još 1888. godine pronađeni nalazi materijalne ostavštine sopotske kulture (SCHMIDT 1945: 125; DIMITRIJEVIĆ 1968: 20). Potom su 1894. godine na »Samostanskom platou«, na mjestu današnje Gimnazije, istraženi prvi nalazi koji su pripadali star-

8 Takav posao kompletne revizije ipak, kao što je i ranije spomenuto, zahtijeva dugotrajan i ozbiljan projekt koji bi obuhvatio ponovni obilazak terena, precizne izmjere, nedestruktivne metode bilježenja podataka, izradbu cjelovitije dokumentacije te nedvojbeno čvrstu suradnju s katarom.

9 Ali ako govorimo npr. o Kirchbaumovom, Laudembachovom ili nekom drugom vinogradu, koji (su) se nalazili na Petri skeli, nastala bi zabuna, jer više nitko ne pamti gdje je točno bio taj vinograd. Danas su tamo kuće i oranice, a cijeli je potez lesnih terasa sve do Vučedola zaštićen kao kulturno dobro. Da se npr. danas obavi neko zaštitno iskopavanje na tom položaju, možda ne bi niti bili svjesni da smo upravo na nekadašnjem vinogradu – poznatom nalazištu, u literaturu bi ušao naziv sadašnjeg vlasnika, te bi tako postojala dva naziva za isti položaj. Ipak, tu se uz položaje i navode poneki vlasnici zemljišta, a ti su podaci uglavnom preuzeti iz dokumentacije GMV-a. Naravno, vjerojatno je da su i u tom slučaju nastale promjene u odnosu na vrijeme kad je taj podatak zabilježen.

10 Dio tih predmeta čuva, ili je čuvao prije Domovinskog rata GMV. O njima postoje podaci u inventarnim knjigama. No, kao i dio građe s drugih nalazišta, ona se više ne može identificirati ili je stradala, odnosno nestala u Domovinskom ratu.

11 Već 1901. godine J. Brunšmid objavio je nekoliko sotinskih nalaza iz razdoblja pretpovijesti, no uglavnom se bavi antičkom građom (BRUNŠMID 1901: 140, 141).

12 Tako bi se moglo dogoditi da npr. u Sotinu, uz brojne poznate položaje, imamo i toliko nepoznatih položaja. Time se ne bi ipak dobilo pravo stanje stvari, nego nabrojanje pojedinačnih nalaza, što nije tema rada. U nekim mjestima navedeni su nepoznati položaji, ali samo ako je taj nalaz dragocjen za popunjavanje kronološke, kulturološke i povijesne slike tog mjesta.

13 U ovom kratkom pregledu istraživanja pažnja je usmjerena samo na nalaze i iskopavanja iz razdoblja pretpovijesti.

čevačkoj kulturi (DIMITRIJEVIĆ 1968: 53; MINICHREITER 1992a: 3). Već je sljedeće godine, slučajnim otkrićem nalaza, bogdanovačka Gradina (posjed Imbre pl. Hideghéthyja) prepoznata kao vrijedno nalazište, te jednako tako i Lovas (Kalvarija). Na prijelazu stoljeća dokumentirani su neki novi položaji u Sotinu (Zmajevac, Skendra) i u Vukovaru (Barišićev vinograd). Prvi nalazi materijalne kulture koji potječu s Vučedola dar su obitelji Streim, a stručna je iskopavanja na tom vrijednom nalazištu, na položaju Gradac, već 1897. godine vodio Josip Brunšmid (SCHMIDT 1945: 7).

Građu su u to vrijeme prikupljali najčešće pojedinci, muzejski povjerenici, tako da od 1894. godine (današnji) Arheološki muzej u Zagrebu otkupljuje pretpovijesne, ali i mlađe, predmete iz Vukovara, Sotina i okolnih mjesta uglavnom od poznatog vukovarskog sakupljača starina Nikodema Vlašića (BRUNŠMID 1901: 140; MAJNARIĆ-PANDŽIĆ 1970: 42; 2007: 798; MUZEOPIS: 74).¹⁴ Iskopavanja koja su uslijedila tijekom 20. stoljeća iznova su bila u vezi s užim područjem Vukovara. Tako je Robert R. Schmidt, 1938. godine nastavio iskopavati vučedolski Gradac, a opsežna iskopavanja pretpovijesnog i srednjovjekovnog naselja i nekropole na Lijevoj bari u Vukovaru uslijedila su 1951–1953. godine. Na Vučedolu potom sljedila su, 60-ih godina 20. stoljeća, manja sondažna iskopavanja na položajima Vinograd Karasović i Kukuruziše Streim, a 1984. godine započela su sustavna iskopavanja u Vinogradu Streim, koja se, prekinuta 1990–2001. godine, i nadalje obavljaju. Na užem gradskom području zbog intenzivnije gradnje kuća 80-tih godina 20. stoljeća također je provedeno nekoliko manjih zaštitnih iskopavanja.

Izvan Vukovara nekoliko manjih iskopavanja provedeno je u Bogdanovcima, 1963. godine na položaju Zlatara, 1972. godine na položaju Buk, te 2005. godine manje zaštitno iskopavanje novootkrivenog eneolitičkog naselja na položaju Voćnjak. U Petrovcima je 1974. godine na Malom polju također obavljeno manje sondažno iskopavanje.

Ovim kratkim pregledom može se bez velikih napora jasno uočiti kako je zapravo u široj vukovarskoj okolici provedeno razmjerno malo sustavnih ili zaštitnih iskopavanja. Brojna nalazišta otkrivena su i dokumentirana prilikom oranja ili građevinskih radova, pa su stoga nalazi mahom slučajni, nerijetko površinski, bez konkretnijeg konteksta pronalaska. Međutim, samo njihovo dokumentiranje neizostavno je vrijedno za popunjavanje arheološko-antropološke slike vukovarskog kraja, čime također uvećavaju dosadašnja saznanja o rasprostranjenosti pojedinih kultura i kulturnih skupina u razdoblju pretpovijesti. Od 1991. godine do današnjih dana nisu se provodili sustavni i precizni terenski pregledi na navedenom području.¹⁵ Darovima ili otkupom pojedinih predmeta, od 1998. godine ustanovljeno je nekoliko novih položaja, ili je pak novim nalazima potvrđeno već otprije poznato nalazište.

Objavljivanje nalaza materijalne kulture započeo je također Josip Brunšmid. Godine 1902. objavio je pojedinačne nalaze bakrenih sjekira iz Vukovara, Sotina (BRUNŠMID 1902: 49: sl. 9:1; 50), Bobote (BRUNŠMID 1902: 49: sl.9: 4; 50) i Lovasa (BRUNŠMID 1902: 50; sl. 17), te tri eneolitička groba iz Vukovara, koji su dokumentirani 1895., 1901. i 1902. godine. U raspravama koje su uslijedile nekoliko godina poslije, J. Brunšmid pozabavio se ranolatenskim grobovima iz Bogdanovaca (BRUNŠMID 1909: 231–237). Međutim, u središtu je interesa od samih početaka bilo nalazište Vučedol. Arheološku građu prikupljenu na Vučedolu, te brojne teme u vezi s vučedolskom

¹⁴ Tako je sva otkupljena i iskopana građa s ovog područja, od najranijih nalaza s kraja 19. stoljeća, pa sve do polovine 20. stoljeća pohranjena u Arheološkome muzeju u Zagrebu. Od sredine 20. stoljeća o vukovarskom području brine Gradski muzej Vukovar.

¹⁵ U razdoblju od 1992. do 1997. godine utvrđeni su neki položaji, dojavom građana i poklonima materijalnih

nalaza, a riječ je uglavnom o području oko Tovarnika. Podaci o njima nalaze se u privremenim inventarnim knjigama koje su korištene u tom razdoblju, no često nisu navedeni precizni položaji. Također je važno napomenuti da su ozbiljan problem i minski sumnjiva područja koja obuhvaćaju velike površine u vukovarskom kraju.

kulturom, znanstveno su istraživali i obrađivali mnogi autori sve od 30-ih godina 20. stoljeća, kada je V. Hoffiller objavio prvi svezak *Corpus Vasorum Antiquorum* (HOFFILLER 1933), pa do modernih vremena (SCHMIDT 1945; DIMITRIJEVIĆ 1956; 1977; DURMAN 1982; 1988; 2000; 2004¹⁶; TEŽAK-GREGL 1985; 1987; HOTI 1990; FORENBAHER 1990; 1995; MILIĆEVIĆ 2002;¹⁷ BALEN 2005 itd...).

Dostupna literatura sadrži, međutim, i mnoštvo neizostavnih podataka o pojedinačnim, slučajnim nalazima. Izrazitu pažnju stoga zaslužuju brončanodobne ostave iz Vukovara i Lovasa (VINSKI 1958: 1–34), željeznodobni grob s bogdanovačke Gradine (BRUNŠMID 1909), latenski grobovi iz Sotina (MAJNARIĆ-PANDŽIĆ 1970; 1972/3) i poneki drugi nalazi (MAJNARIĆ-PANDŽIĆ 2007: 797–811). Spomenuti nalazi reprezentativnih su obilježja, te su uz najpoznatija istraživana nalazišta tog područja – Vučedol i Lijevo baru, oplemenili taj prostor u arheološkom i antropogenom kontekstu. Ali su, razumljivo, i nadvili sjenu na mnoge druge materijalne nalaze te na položaje koji strpljivo skrivaju svoja bogatstva.

Sve nam to pokazuje da bi nova istraživanja, i na nalazištima s kojih već imamo važne pojedinačne nalaze, ali i s onih poznatih koji nisu još dali reprezentativan materijal, bila korisna i neophodna radi sagledavanja konteksta i novih saznanja i spoznaja u stratigrafskim odnosima naselja i nekropola.

POPIS NALAZIŠTA

Abecednim se redom navode mjesta bivše općine Vukovar s pripadajućim nalazištima. Uz nalazišta su dani osnovni podaci i opis položaja (ako je poznat), vremensko i/ili kulturno određenje, te je li riječ o slučajnom nalazu, iskopavanju ili je pak zabilježen terenskim pregledom. Brojna pretpovijesna nalazišta bila su naseljavana i u mlađim razdobljima, pa je uz njih i taj podatak naveden.¹⁸ Na priloženim kartama (u mjerilu 1:25 000) označene su pozicije onih nalazišta koje je bilo moguće locirati prema opisu, dostupnim izvorima, toponimima i drugim korištenim podacima.¹⁹

1. BERAK (o. Tompojevci)

1.1. Gradina – Ciglana

Zemljište pod nazivom Gradina nalazi se sjeverno od sela na prirodnom lesnom uzvišenju. Sa sjeverozapadne strane ono se obrušava u široki dol – korito kojim teče potok Savak. Dio Gradine uništen je izgradnjom ciglane.

Slučajni nalazi i manje zaštitno (amatersko) iskopavanje 1970. godine.

Pretpovijesno (vučedolska kultura, starije i mlađe željezno doba), antičko i srednjovjekovno (slavensko) nalazište.

Lit.: DORN 1970b: 21; 1973: 29; MINICHREITER 1973a: 17; BRODIĆ 1976: 13; NENADIĆ 1990: 18.

¹⁶ Katalog uz izložbu »Vučedol-treće tisućljeće« iz 1988. godine – obrađene su razne teme u vezi s vučedolskom kulturom i objavljen je dio materijala s Vinograda Streim. Daljnja istraživanja rezultirala su izložbama i popratnim katalozima: *Vučedolski Orion-najstariji europski kalendar* – 2000. godine, *Vučedolski hromi bog* – 2004. godine i *Simbol boga i kralja-prvi europski vladari* – 2006. godine.

¹⁷ U: *OpA* 26.

¹⁸ Međutim, citirani su samo radovi u kojima se takva nalazišta spominju u pretpovijesnom kontekstu.

¹⁹ U prilogu se nalaze karte s točnim položajem nalazišta u Bogdanovcima, Sotinu i Vukovaru. Broj nalazišta u katalogu odgovara broju nalazišta na karti. Zbog mogućnosti da bi se na kartama ostalih mjesta mogla javiti pojedina odstupanja u položaju nalazišta, što zbog određenih nepravilnosti u nazivlju na samim kartama, što zbog nepreciznih opisa točnog položaju, one su izostavljene u ovom radu.

1.2. Svetinje (Nakićev vinograd)²⁰

Zemljište pod nazivom Svetinje nalazi se kod križanja ceste Vukovar – Orolik i odvojka za Berak, s lijeve i desne strane ceste prema Berku, sve do širokog dola kojim teče potok Savak.

Slučajni nalazi prilikom kopanja vinograda, te amatersko rekognosciranje 1970. i 1976. godine.

Pretpovijesno (badenska i vučedolska kultura) i srednjovjekovno nalazište.²¹

Lit.: DORN 1970: 21; BRODIĆ 1976: 13.

2. BOBOTA²² (o. Trpinja)

2.1. Barvala

Slučajni nalazi na oranici S. Tošića iz Bobote.²³

Pretpovijesno nalazište – neolitik i vučedolska kultura.

Lit.: BULAT 1967: 357; BRODIĆ 1976: 3; ŠIMIĆ 1984: 58; karta 2.²⁴

2.2. Markovo brdo²⁵

Nalazi se s desne strane ceste Vukovar-Osijek, vrlo blizu Klise.

Pretpovijesna nekropola – brončano doba.

2.3. Pogon PIK-a, parcela 23

Rekognosciranje 1964. godine i slučajni nalazi prilikom oranja 1965. godine.

Pretpovijesno nalazište – neolitik i brončano doba.

Lit.: BRODIĆ 1976: 3.

2.4. Savulja (parcela PIK-a)

Nalazi se između ceste Vukovar-Osijek i Bobotskog kanala (s desne strane ceste za Bobotu).

Slučajni površinski nalazi prilikom oranja 1972. godine.

Pretpovijesno nalazište – neolitik, sopotska kultura.

2.5. nepoznati položaj

Slučajan nalaz.

Pretpovijesno nalazište – kostolačka kultura.

Lit.: BALEN 2002a: 37; 2002b: 157.

20 Ovaj je položaj službeno evidentiran pod mjestom Svinjarevci.

21 Položaj s kojeg potječu pretpovijesni nalazi je tzv. Nakićev vinograd ili Nakićevo brdo, koje je smješteno na južnom dijelu zemljišta Svetinje, a za srednjovjekovne nalaze, u muzejskoj dokumentaciji, korišten je širi pojam – Svetinje.

22 M. Bulat spominje brojne manje brežuljke kao potencijalna mjesta pretpovijesnih, antičkih i srednjovjekovnih nalazišta u okolici Bobote (BULAT 1969: 46). Iz

Bobote potječe i pojedinačan nalaz bakrene sjekire, bez saznanja o točnom položaju pronalaska (BRUNŠMID 1902: 49; sl. 9: 4; BÖSENDORFER 1942: 10; SCHMIDT 1945: 145; DURMAN 1983: 52, 53, 56).

23 Nalazi se čuvaju u Muzeju Slavonije Osijek.

24 J. Šimić ne spominje precizan položaj na kojem se nalazi vučedolsko naselje, no kako je Barvala jedino poznato nalazište vučedolske kulture u Boboti, pretpostavka je da je riječ o ovom položaju.

25 Podatak iz radnog elaborata dr.sc. K. Minichreiter.

3. BOGDANOVCI (o. Bogdanovci), karta 2.

3.1. Buk

Nalazi se sjeverozapadno od Bogdanovaca (nedaleko od Gradca) u nizini gdje se spajaju i proširuju dva dola: Starice i Kerveša. Dolinom Starica teče potok Savak (produžetak Rogozne i Trešnjaka). Od Marinaca dolom Pijavičara teče potok Kerveš. Nedaleko od nalazišta u pravcu sjeveroistoka Savak i Kerveš se spajaju i ulijevaju u Vuku.²⁶

U nizu od zapada prema istoku, dolinom Pijavičara, nekada je bilo vidljivo šest tumula. Jedan tumul eliptičnog oblika djelomično je istražen, ali iskopavanja su pokazala da brežuljak nije tumul, nego manje barsko utvrđenje opokoljeno rovom. Smatra se da je podignuto za vrijeme Rimljana ili u srednjem vijeku. Prilikom izgradnje korištena je zemlja iskopana iz rova, a kasnije s povišenog terena koji se nalazi na kraju Bogdanovaca ili s bogdanovačkog Gradca. Vjerojatno je to i razlog što se na ovom položaju isprepliću pretpovijesni, antički i srednjovjekovni nalazi.

Iskopavanje je provedeno 1972. godine.

Pretpovijesno, antičko i srednjovjekovno nalazište.

Lit.: BRUNŠMID 1909: 232; VINSKI – VINSKI-GASPARINI 1962: 268; BULAT 1970: 76; DORN 1972: 25.

3.2. Gradina (Gradac, bivši posjed pl. Hideghéthyja,²⁷ Staro groblje)

Oko jedan km zračne linije sjeverozapadno od bogdanovačke crkve smješteno je prirodno izdvojeno lesno uzvišenje zvano Gradina ili Grac. Gradina je omeđena sa četiri surduka, a sama je ulegnućima podijeljena na četiri nejednake površine, te se stoga za pojedine dijelove Gradine koriste »uži toponimi« koji su poznati i u literaturi. Gradina se strmo odjeljuje sa svoje istočne strane od Bogdanovaca dolinom kojom od juga prema sjeveru vijuga potok Savak.²⁸ Uz sjeverni dio Gradine, od zapada prema istoku teče rijeka Vuka.

Gradina I – najveća je površina na jugoistočnom dijelu »Graca«. Nekada se tu nalazio vinograd Imbre (Emericus, Imre) pl. Hideghéthyja, velikog župana Srijemske županije, tzv. Rizling. S ovog položaja potječu prvi slučajni nalazi iz 1895. godine,²⁹ a ostali su prikupljeni rekognosciranjem 1904. godine.

Gradina II – jugozapadni je dio »Graca« koji se zapadno nadovezuje na Gradinu I, a njezina južna strana omeđena je poljskim putem za Marince (surduk koji silazi do seoskih livada Pijavičare). U starim zapisima navodi se kao Gradac. Mala udolina odvaja taj dio Gradine od sjeverozapadnog dijela – Gradina III i IV, na kojemu se nekada nalazilo staro bogdanovačko groblje (oko 1885. godine na njemu se prestalo sahranjivati).³⁰

26 Na topografskoj je karti ucrtana malo drukčija situacija od opisane – na karti se ne vidi da se ta dva potoka spajaju. Također, na karti je pogrešno označen potok Savak. Naime, potok Savak je onaj istočniji, odnosno onaj koji teče uz zapadnu stranu Bogdanovaca, a onaj koji je označen kao Savak je potok Kerveš, koji teče od zapada iz pravca Marinaca.

27 Ovo se nalazište u dokumentaciji GMV-a i literaturi spominje kao Gradac, Gradina, Staro groblje i bivši posjed ili vinograd pl. Hideghetyja. Navodi se da potok Savak dijeli Gradac od Hideghetyjeva posjeda, a u drugim dokumentima da se na Gradini nalazi njegov posjed. A. Dorn u dokumentaciji piše da je Staro groblje oranica s površinom oko 4 – 5 jutara koja se naslanja na Gradac, a zatim na dru-

goj kartici piše »staro bogdanovačko groblje – Gradac«. U Izvještaju o službenom putovanju dr. Josipa Klemenca u Dalj i Vukovar piše: »Još na imanju g. Hideghetyja nalazi se brdo Gradac (...). Ovo je mjesto najbolje utvrđena točka cijele okolice pa je veoma vjerojatno, da je bilo naseljeno već u prehistorijsko doba. To potvrđuje i činjenica, da su našli u bližnjim seljačkim vinogradima kremenih artefakata i rukom pravljenih posuda« (u: DEMO 1996: 20).

28 Vidi bilješku 26.

29 Riječ je o ranolatenskim grobovima (BRUNŠMID 1909: 231-237).

30 S ovog dijela Gradine potječu nalazi sopotske i vučedolske kulture.

Slučajni nalazi s kraja 19. stoljeća i kasnije, rekognosciranje 1971. godine.

Pretpovijesno naselje i nekropola, te srednjovjekovna nekropola. Nalazi pripadaju vremenu neolitika (sopotska kultura), eneolitika (badenska i vučedolska kultura), brončanog doba, starijeg i mlađeg željeznog doba i srednjeg vijeka.

Danas je područje Gradine, kao i okolno zemljište – doline potoka, minski sumnjivo područje, te je to razlog što je potpuno zaraslo i nedostupno.

Lit.: BRUNŠMID 1909: 231–237; DIMITRIJEVIĆ 1956: 12; T.VIII: 48; 1968: 21; VINSKI – VINSKI-GASPARINI 1962: 272; MINICHREITER 1973a: 17; BRODIĆ 1976: 6, 14; VASIĆ 1987: 555–557; DEMO 1996: 20; BALEN-LETUNIĆ 1982: 74; T.1: 4; 1998: 8, 9, 11; 1993: 98; kat. 43; MAJNARIĆ-PANDŽIĆ 1994: 74; 1998: 245, sl.68; 246, sl.69; POTREBICA-DIZDAR 2002: 83, 89.

3.3. »Regulacija Vuke«

Pojedinačan nalaz 1898. godine.

Pretpovijesno nalazište – kasno brončano doba.

Lit.: VINSKI-GASPARINI 1973: 51, 56, 178; T.19:3; BALEN-LETUNIĆ 1998: 9, 12.

3.4. Velika Zlatara (rudina Zlatara)

Nalazi se oko tri km jugoistočno od sela, na jednom od niskih brežuljaka valovitog terena, uz baroviti dol koji nastaje spajanjem Rogozne i Trešnjaka.³¹ Ovo se zemljište blago spušta na istok, u ravnici, a ponešto strmije na zapad, u dol.

Nalazi su slučajno otkriveni na oranicama M. Anokića 1963. godine, a potom je obavljeno i probno sondiranje 1963. godine.

Pretpovijesno naselje – starčevačka, sopotska, vučedolska i vatinska kultura.

Lit.: BRODIĆ 1976: 1, 6, 14; BALEN-LETUNIĆ 1998: 7, 8, 10.

3.5. Tiatevci (Tialjevci)

Položaj se nalazi sjeveroistočno od sela, uz desnu obalu rijeke Vuke, nedaleko od Cripovog dola koji vodi od ceste prema Vuki. Riječ je o prirodnoj uzvisini nasuprot šume Đergaj.

Slučajan nalaz na oranici S. Končića 1970. godine.

Pretpovijesno nalazište – brončano doba.³²

Lit.: BALEN-LETUNIĆ 1998: 9.

3.6. Voćnjak

Položaj Voćnjak nalazi se sjeveroistočno od središta sela na visokom lesnom platou. Na njegovu sjeveru u udolini nalazi se »bogdanovački tumul« (položaj Buk), te rijeka Vuka i dva potoka (Savak i Kerveš).

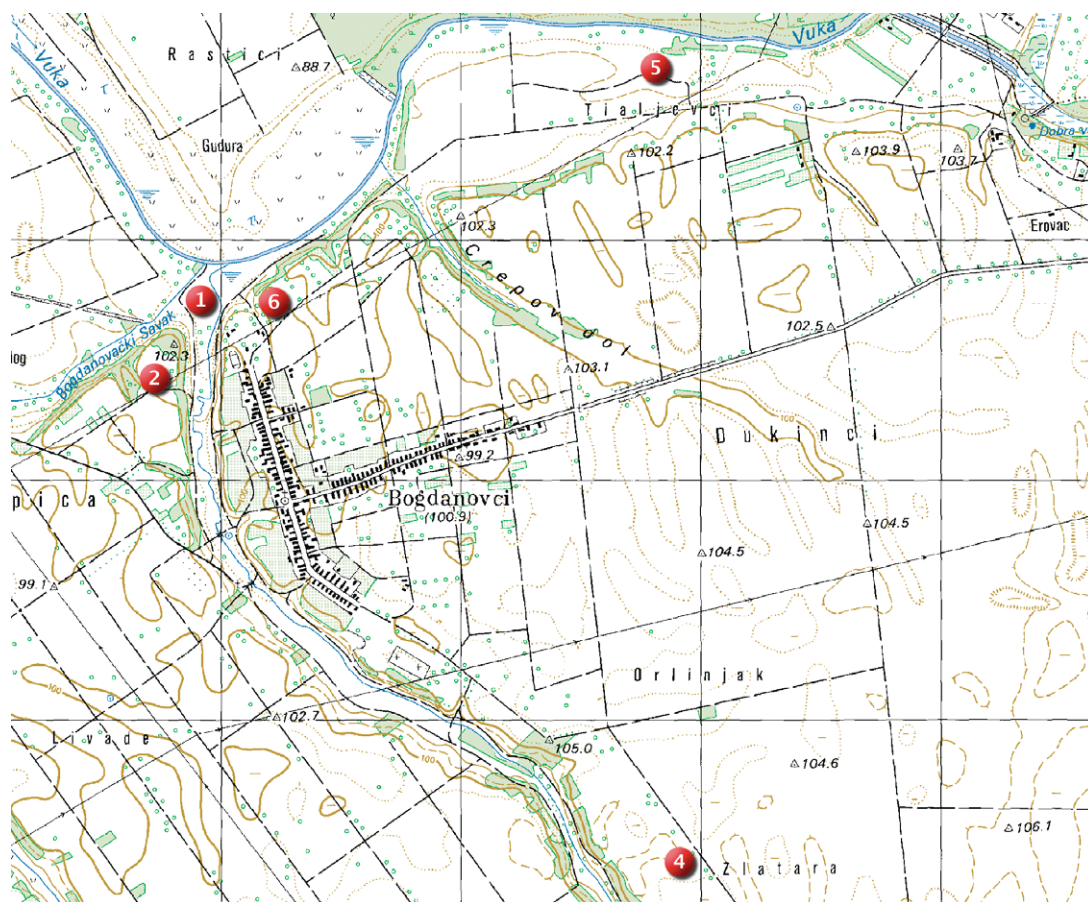
Manje zaštitno iskopavanje provedeno je 2005. godine u dvorištu obiteljske kuće, Ul. M. Gupca 66. Rekognosciranjem je utvrđeno da je naselje rasprostranjeno na cijelom platou.

Pretpovijesno naselje – badenska, kostolačka³³ i vučedolska kultura, te brončano doba.

Lit.: HUTINEC – BUNČIĆ 2006: 25, 26.

3.7. Grabovo (bivši salaš Gruber)

Slučajan nalaz – neolitik/eneolitik.



Karta 2.

4. BOROVO³⁴ (o. Borovo)

4.1. Gradac

Nalazište je smješteno u vinogradima i oranicama na strmoj lesnoj obali Dunava, između Borova i Dalja. Svojom tokom Dunav odronjava obalu i uništava dio nalazišta. Danas se u visokom profilu jasno vide tragovi naselja, a na samoj strmoj obali razasuti su ulomci keramike. Površinski nalazi upućuju na kontinuirano naseljavanje, od pretpovijesti do srednjeg vijeka. Nizvodno od vinograda nadovezuje se nisko konično uzvišenje, strmih strana prema Dunavu (srednjovjekovno Gradište). Pretpovijesno (neolitik, eneolitik, mlađe željezno doba), antičko³⁵ i srednjovjekovno naselje i nekropola.

31 A. Dorn zabilježio je da je nekada tu tekao bogdanovački potok. Vjerojatno je tu mislio na Savak koji, kao i ostali manji tokovi, povremeno se presuši, i s vremenom promijeni svoj tok.

32 Nalazi su pohranjeni u privatnoj zbirci S. Končića, Vukovar.

33 Nalazi kostolačke kulture u Bogdanovcima zabilježeni su i prije, ali položaj je nepoznat (BALEN 2002a: 37; 2002b: 157; T.9: 1.).

34 M. Bulat spominje Borovo kao važnije nalazište iz starijeg željeznog doba, ali ne precizira položaj naselja i nekropola (BULAT 1970: 73), a J. Bösendorfer spominje neolitičko naselje u Borovu, također ne navodeći točan položaj. Moguće je da je riječ o Gradcu (BÖSENDORFER 1942: 10).

35 Prilikom rekognosciranja uočeni su temelji bedema, zidanih rimskom ciglom.

Slučajni nalazi između 1907. i 1912. godine,³⁶ i 1956. godine,³⁷ te rekognosciranje 1971/72. godine.
Lit.: DORN 1973: 23; BRODIĆ 1976: 3; NENADIĆ 1990: 18.

5. BRŠADIN (o. Trpinja)

5.1. Bršadin – Lipovača³⁸

Nepoznati položaj.³⁹

Tumul.

Pretpovijesno nalazište – starije željezno doba.

Lit.: VINSKI – VINSKI-GASPARINI 1962: 268.

5.2. Oranica Stanka Leskovca

Ova se oranica nalazi na ulasku u Bršadin iz smjera Vukovara, iza šume Đergaj.

Slučajan nalaz prilikom oranja 2000. godine.

Pretpovijesno nalazište – mlađe željezno doba.

6. ČAKOVCI (o. Tompojevci)

6.1. Bolko⁴⁰

Nepoznat je precizniji položaj nalazišta.

Pretpovijesna nekropola – brončano doba (kultura polja sa žarama).

7. ILAČA (o. Tovarnik)

7.1. Mala gorušica

Slučajan nalaz.

Pretpovijesno nalazište – vatinska kultura.

Lit.: LOŽNJAK 2001: 36, 38, 41; T.14: 1.

7.2. nepoznati položaj

Tumul.

Pretpovijesno nalazište – starije željezno doba.

Lit.: POTREBICA – DIZDAR 2002: 80, 82; sl. 1, 82; LOŽNJAK DIZDAR 2004: 23.

36 Zbog odronjavanja bivših vinograda Jakovljevića i Kosovljevića, otkriveni su nalazi iz vremena II. avarskog kaganata.

37 Zbog odronjavanja vinograda M. Lazića, pokraj Gradca, zabilježene su slavenske zemunice i grobovi.

38 Lipovača je administrativno dio Grada Vukovara, a Bršadin Općine Trpinja.

39 Naziv Bršadin-Lipovača upotrebljava se za željezničku postaju u Bršadinu. Stoga je moguće da se tumul nalazi u njezinoj neposrednoj blizini.

40 Podatak iz radnog elaborata dr.sc. K. Minichreiter.

8. LOVAS (o. Lovas)

8.1. Gradac (Kalvarija, Staro groblje, Orlinac⁴¹)

Južno od mjesta Lovas, na povišenom lesnom platou, nalazi se zemljište Kalvarija (u literaturi poznato kao Gradac), Orlinac i Staro groblje.⁴² Kalvarija se nalazi na najsjevernijem dijelu tog platoa. Jugoistočno na Kalvariju nadovezuje se Orlinac, a istočno od Orlinca nalazi se Staro groblje. Staro groblje i Kalvarija odijeljeni su blagom udolinom – Šorićak, a uz sjevernu i istočnu stranu Starog groblja prolazi dol Žabar.

Slučajni nalazi između 1895–1900. godine, te 1939. godine. Rekognosciranje su provedena 1970. i 1972. godine.

Pretpovijesno nalazište – neolitik (sopotska kultura), eneolitik (badenska, kostolačka i vučedolska kultura), brončano doba (ostava Lovas – slučajni nalaz 1939. godine),⁴³ starije i mlađe željezno doba. Na Starom groblju zabilježeni su i nalazi srednjovjekovne, slavenske keramike.⁴⁴

Lit.: BRUNŠMID 1902: 59; sl. 17; SCHMIDT 1945: 13, 145; DIMITRIJEVIĆ 1956: 8; T.IV: 23–29; 1968: 20; 1977/8: 7, 8, 11, 22; Sl. 2.: 6,7,11,12; Sl. 3.: 7; VINSKI – VINSKI-GASPARINI 1956: 62–64, 75, 85; VINSKI 1958: 1–34; T. I–VI; X: 1; BULAT 1970: 67; VINSKI-GASPARINI 1973: 26, 30, 31, 73, 115, 138, 142, 181; T.18.1; T.106: B; T.26: 15; 1983a: 497, 498; T.LXXV; TASIĆ 1974: 247; BRODIĆ 1976: 5, 12; GARAŠANIN 1983b: 505, 508, 511; T. LXXV; MAJNARIĆ-PANDŽIĆ 1984: 64, 74, 77, 81; 1994: 70; 1998: 195; ŠIMIĆ 1984: 53; karta 1–3; BALEN-LETUNIĆ 1993: 90, 91; kat. 24; BALEN 2002a: 39; 2002b: 157.

8.3. Ulica Vladimira Nazora 77

Slučajni nalazi prilikom uvođenja vodovoda 1975. godine.

Pretpovijesno nalazište – neolitik, eneolitik (badenska kultura) i starije željezno doba.

8.4. Ulica Ante Starčevića 14–18⁴⁵

Slučajni nalazi prilikom uvođenja vodovoda 1975. godine.

Pretpovijesna nekropola – starije željezno doba.⁴⁶

9. MIKLUŠEVCI (o. Tompojevci)

9.1. Acino

Položaj se nalazi sjeverozapadno od Mikluševaca, između dva barovita dola.

Rekognosciranje 1972. godine.

41 Kao i u mnogim mjestima, toponimi nalazišta u Lovasu vrlo su nejasni. Tako se primjerice u dokumentaciji GMV-a, Gradac i Kalvarija označavaju kao isto nalazište, a tako navodi i S. Dimitrijević. Za Orlinac se navodi da se kod tzv. Bele lenije nadovezuje na Gradac, dok se Staro groblje spominje posebno jer ga dol Šorićak odvaja od Gradca. Međutim, u Popisu evidentiranih, preventivno zaštićenih i registriranih kulturnih dobara Ministarstva kulture, Konzervatorskog odjela u Osijeku, Orlinac, Kalvarija i Staro groblje registrirani su kao jedinstveno nalazište, a toponim Gradac nije označen.

42 Na padini tog položaja prema selu, prema narodnoj predaji nalazi se tursko groblje, što je cijelom nalazištu (odnosno dijelu Gradine) dalo ime.

43 Ostava je pronađena 1939. godine, prilikom oranja na oranici Zdravka Plašćevića. Z. Vinski piše da bliži podaci o mjestu i okolnostima nalaza nisu poznati (VINSKI 1958: 1). U dokumentaciji GMV-a čuva se zapis A. Dorna koji je uz nalazišta u Lovasu zabilježio: »oranica Z. Plašćevića (Gradac)«. Na Gradcu se spominju i župni vinogradi.

44 Dokumentacija GMV-a.

45 Bivša Ulica I. L. Ribara.

46 O tom nalazu objavljen je članak u »Vukovarskim novinama« – 8.9.1975. godine.

Pretpovijesno naselje – mlađe željezno doba.⁴⁷

Lit.: NENADIĆ 1990: 18.

9.2. Čaire

Nepoznat je precizniji položaj nalazišta.

Pretpovijesno naselje – srednje brončano doba i starije željezno doba.

9.3. Dudašev salaš

Površinski nalaz 1976. godine.

Pretpovijesno nalazište – neolitik.

9.3. Pavlovac

Nalazi se u kutu što ga stvaraju cesta Vukovar-Šid i odvojak za Mikluševce (između Sotina i Mikluševaca).

Slučajan nalaz 1968. godine (na oranici J. Holik).

Pretpovijesno nalazište – brončano doba.

9.4. Perilo ili pod bara

Nalazi se s desne strane poljskog puta (vinograd H. Denči), na lesnom terenu koji se spušta do Perila.

Rekognosciranje 1973. godine.

Pretpovijesno naselje – kasno brončano doba (Belegiš II) i starije željezno doba.

10. OPATOVAC (o. Lovas)

10.1. Bivši vinograd Fridricha Königsdorfera (Sabadošev)

Slučajan nalaz 1911. godine.

Pretpovijesno naselje – badenska, Hunyady -vajska i vučedolska kultura.

Lit.: DIMITRIJEVIĆ 1956: 7–8, 11; T.III: 20–22; 1977/8: 8, 62; T. 17: 3; BRODIĆ 1976: 13; ŠIMIĆ 1984: 58; karta 3; MARKOVIĆ 1994: 97.⁴⁸

10.2. Fruškogorska ulica 6

Slučajan nalaz 1962. godine.

Pretpovijesno naselje i nekropola – starije željezno doba.

10.3. Obala Dunava, bez bližih podataka

Slučajan nalaz 2002. godine.

Pretpovijesno nalazište – vučedolska kultura.

10.4. nepoznati položaj

Pretpovijesno nalazište – srednje brončano doba.

Lit.: VINSKI 1958: 23; T. IX:6; VINSKI-GASPARINI 1973: 31; 1983: 497; T.LXXII: 4.

⁴⁷ Objavljen je keltski mač iz Mikluševaca, bez bližih podataka o točnom položaju (MAJNARIĆ-PANDŽIĆ 1970: 63; T.XI: 3). Nalazište Acino, prema dostupnim podacima, jedino je latensko u Mikluševcima; stoga postoji opravdana sumnja da mač potječe s tog položaja.

⁴⁸ Z. Marković ne navodi točan položaj nalazišta. Na karti je obilježio Opatovac kao nalazište vučedolske i Hunyady-vajske kulture.

11. PAČETIN (o. Trpinja)

11.1. Pogon PIK-a Pačetin, parcela IV

Slučajni nalazi 1970. godine.

Pretpovijesno nalazište – brončano doba.

12. PETROVCI (o. Bogdanovci)

12.1. Brestovo, »Kraka Bara«

Nalazi se sjeveroistočno od Petrovaca, na brežuljkastom terenu s desne strane ceste Petrovci – Vukovar.

Slučajni nalazi i rekognosciranje 2001. godine.

Pretpovijesno i srednjovjekovno nalazište.⁴⁹

12.2. Brođanka⁵⁰ (»kod krušaka«)

Nalazište je smješteno sjeverozapadno od sela, uz uz desnu obalu barovitog dola Brođanka, koji je u prošlosti obilovao s više vode.⁵¹

Pretpovijesno (starčevačka, sopotska, badenska, kostolačka i vučedolska kultura, starije i mlađe željezno doba) i srednjovjekovno naselje.

Rekognosciranje 1976. godine (na oranicama J. Nađa, Đ. Turčinskog, V. Raca i S. Barne).

Lit.: BALEN 2002a: 40; 2002b: 157.

12.3. Ekonomija »Dubrava«⁵²

Nalazi se na salašu Trešnjak, s lijeve strane ceste Vukovar – Petrovci. Riječ je o uzvišenom položaju uz dol Trešnjak koji opkoljava teren s jugozapadne, južne i jugoistočne strane.

Slučajni nalazi prilikom oranja 1975/76. godine.

Pretpovijesno naselje – sopotska kultura.

Lit.: DORN 1976: 13; BRODIĆ 1976: 6.

12.4. Jaraš, Ulica bana Jelačića 28

Nalazi se sjeveroistočno od sela, s lijeve strane Ulice bana Jelačića, na obroncima vukovarskog ravnjaka koji se spušta prema Starim Jankovcima (Gatina).

Slučajni nalazi i rekognosciranje 2001. godine.

Pretpovijesno naselje – neolitik (starčevačka i vinčanska? kultura), eneolitik (vučedolska kultura) i brončano doba.

12.5. Malo polje, Samarinci⁵³

Nalazi se istočno od sela (s desne strane Vukovarske ulice). Sa sjeveroistočne strane omeđeno je Kraka barom.

49 Nalazišta Brestovo, Jaraš, te Malo polje, obišle su 2001. godine arheologinje Gradskog muzeja Vinkovci, kojima najljepše zahvaljujem na ustupljenim podacima.

50 J. Šimić obilježila je na karti Petrovce kao nalazište kostolačke kulture, ali bez točnog položaj nalazišta (ŠIMIĆ 1984: 58; karta 3).

51 Početkom 20. stoljeća tu su još bile vodenice.

52 Riječ je o poljoprivrednom zemljištu PIK-a Vukovar (tabla I), a poznato je i pod nazivom *petrovačka njiva*.

53 Nalazište je evidentirano pod nazivom Malo polje, i to kao pretpovijesna i antička nekropola. Samarinci se nalaze malo južnije, no oba položaja su istočno od sela. U dokumentaciji GMV-a A. Dorn zapisao je Malo polje = Samarinci.

Slučajni nalazi i manje sondiranje na oranicama J. Manjoša i Đ. i V. Papandriš 1974. godine, te rekognosciranje 2001. godine.

Pretpovijesno (sopotska, vučedolska, vinkovačka kultura, starije željezno doba), antičko i srednjovjekovno naselje i nekropola.⁵⁴

12.6. Petrovačka Dubrava (rajon Dol – šuma Dubrava)

Slučajni nalazi prilikom oranja 1960. godine.

Pretpovijesno naselje – vučedolska kultura.

Lit.: BRODIĆ 1976: 14.

12.7. Rogozna

Nalazi se oko 300 metara od desne strane ceste Petrovci – Vukovar, kod barovitog dola koji nosi isti naziv – Rogozna. Naselje je smješteno na malom brežuljku – platou ovalnog oblika, koji se uzdiže od ostalog terena.

Rekognosciranje 1969. i 1972. godine.

Pretpovijesno (sopotska, badenska, vučedolska kultura, brončano doba, starije željezno doba), antičko i srednjovjekovno (slavensko) nalazište.

Lit.: DORN 1969b: 18; BRODIĆ 1976: 9.

12.8. Vukovarska ulica 8

Slučajan nalaz 1977. godine (dvorište Lj. Velečković).

Pretpovijesno naselje – kostolačka kultura.

12.9. Tzv. Jovin salaš

Nepoznat je precizniji položaj nalazišta.

Slučajan nalaz 1972. godine.

Pretpovijesno nalazište – eneolitik.

13. SOTIN (o. Vukovar),⁵⁵ karta 3.

13.1. Aptov vinograd⁵⁶

Nepoznati bliži podaci o položaju.

Pretpovijesno nalazište – mlađe željezno doba.

Lit.: MAJNARIĆ-PANDŽIĆ 1970: 42; T.XXXIV: 1.

⁵⁴ Pronađen je brončanodobni žarni grob. U dokumentaciji je A. Dorn zabilježio da je, prema pričama mještana, na Malom polju pronađeno i više rimskih grobova!

⁵⁵ Sotin se često citira u literaturi, a mnogo je sotinskog materijala objavljeno, no najčešće bez preciznih položaja i konteksta pronalaska. Primjerice S. Dimitrijević spominje Sotin u kontekstu vučedolskog naselja, ali ne navodi točan položaj (DIMITRIJEVIĆ 1977/78: 7,8, 11, 39; T.17: 2). M. Bulat spominje ga u kontekstu brončanog i (starijeg i mlađeg) željeznog doba, opet bez položaja naselja i nekropola

(BULAT 1970: 66, 71, 73-76). J. Šimić spominje Sotin kao nalazište badenske, potiske, bodrogkeresztur i vučedolske kulture (ŠIMIĆ 1984: 56; karta 2,3). K. Vinski Gasparini objavila je nalaze iz I. i II. druge faze kulture polja sa žarima, ali opet bez podataka o položaju nalazišta (VINSKI-GASPARINI 1973: 17, 31, 45, 47, 51, 72, 73, 142, 184).

⁵⁶ Vidi bilješku 61.

⁵⁷ Dokumentacija GMV-a.

13.2. Božičev / Majcanov vinograd

Majcanov vinograd (poznat je i po nekadašnjem vlasniku i kao Božičev vinograd) smješten je uz dunavsku obalu istočno od položaja Popino brdo koje se nalazi uz sotinsku crkvu Blažene Djevice Marije. Ispod Majcanovog vinograda, na obali Dunava smješten je položaj Vručak.

Pretpovijesno (kasno brončano doba, starije željezno doba, mlađe željezno doba), antičko i srednjovjekovno nalazište.

Lit.: MAJNARIĆ-PANDŽIĆ 1970: 42; T. XXXIV: 2; XXXV: 5; NENADIĆ 1990: 18; ILKIĆ 2006: 56; karta 1.

13.3. Gradina

Sotinska Gradina usamljeno je strmo uzvišenje uz Dunav. Smještena je zapadno od surduka koji ju odvaja od platoa (Popino brdo) na kojem se nalazi crkva Blažene Djevice Marije. Po svome obliku, položaju i funkciji odgovara Gradcu kod Streimova vinograda (BULAT 1969: 44; u: DEMO 1996: 19). A. Dorn zabilježio je da su na »Gradini« vidljivi ostaci stare rimske utvrde.⁵⁷ Danas je za širi položaj uz Gradinu u upotrebi i naziv Fancaga (Gradina i Ulica M. Gupca).

Pretpovijesno – eneolitik (vučedolska kultura), brončano doba (vatinska kultura i Belegiš II)⁵⁸ i srednjovjekovno nalazište.

Lit.: SCHMIDT 1938: 145; T. 83: 1; DIMITRIJEVIĆ 1956: 9; T.V: 31; BRODIĆ 1976: 14.

Podaci sadržani u literaturi, ali i u muzejskoj dokumentaciji, o nalazištima Gradina i Majcanov vinograd, prilično su nejasni, a poneki i netočni. Stoga je bitno razjasniti neke činjenice. Riječ je o sljedećem: registriran je položaj »Cornacum« i »Gradina« kao antičko nalazište, a zatim i posebno evidentiran »Gradac« kao pretpovijesno. Gradac i Gradina obično označavaju isti tip položaja. Međutim, mještani Sotina ne služe se toponimom Gradac.

Majcanov vinograd evidentiran je samo kao pretpovijesno nalazište, a prema podacima M. Ilkića tako pratimo kontinuitet od kasnog brončanog doba sve do srednjeg vijeka.

Sljedeća nerazumljiva konstatacija je ona R.R. Schmidta koji piše da se na »Gradcu« nalazi vinograd Adamović i vinograd Korošec (SCHMIDT 1945: 145; DIMITRIJEVIĆ 1956: 9) a povezuje ga s vučedolskim naseljem. Međutim, A. Dorn izjednačio je pak imena svih vinograda i u dokumentaciji bilježi da se Adamovićev vinograd, koji je kasnije bio Božičev, pa Majcanov nalazi na »Gradini« u centru sela kod crkve. N. Majnarić-Pandžić kasnolatensko središte pretpostavlja na »Gradcu« (MAJNARIĆ-PANDŽIĆ 1994: 75), iako je prije objavila latenske nalaze s Božičeva vinograda (MAJNARIĆ-PANDŽIĆ 1970: 42; T. XXXIV: 2; XXXV: 5). Dakle, Gradina i Majcanov vinograd dva su različita položaja, odnosno arheološka nalazišta u Sotinu. Kod crkve u središtu Sotina nalazi se položaj Popino brdo, koje je na zapadnoj strani surdukom odijeljeno od Gradine, a istočno od crkve nalazi se Majcanov vinograd. Gdje se nalazio Adamovićev vinograd, odnosno vučedolsko naselje, ostaje nepoznato.⁵⁹

13.4. Ilkićev vinograd

Nalazi se uz dunavsku obalu između Majcanova i Radićeva vinograda, iznad Vručka.

Pretpovijesno (starije željezno doba-daljska i bosutska grupa i mlađe željezno doba) antičko i srednjovjekovno nalazište.

Lit.: LOŽNJAK DIZDAR 2004: 21; ILKIĆ 2006: 56; karta 1.

⁵⁸ S nepoznatog nalazišta u Sotinu potječe slučajan nalaz žare atribuirane Belegiš II grupi; stoga postoji opravdana sumnja da je pronađena na pretnodno navedenom položaju (FORENBAHER 1991: 56).

⁵⁹ Jasno je da se tek iskopavanjima dobivaju jasni stratigrafski odnosi i slijedovi kultura. No, u slučaju ova dva nalazišta korišteni su podaci prema usmenom priopćenju M. Ilkića, osim što je zbog navoda u literaturi Gradini pripisana i vučedolska kultura.

13.5. Jarkovac

Nalazi se zapadno od Sotina. Smješten je uz Dunav između Skendre i Sotina.

Pretpovijesna nekropola – mlađe željezno doba.

Lit.: MAJNARIĆ-PANDŽIĆ 1970: 42; T.XXXVI: 1; T.XXXVII: 8; NENADIĆ 1990: 18.

13.6. Kamen / Kamenac

Položaj je smješten na obali Dunava a nizvodno nadovezuje se na Vručak.

Pretpovijesno (neolitik, eneolitik, starije željezno doba), antičko i srednjovjekovno nalazište.

13.7. Kružna peć

Nepoznat je smještaj ovog položaja.

Pretpovijesno nalazište – mlađe željezno doba.⁶⁰

Lit.: MAJNARIĆ-PANDŽIĆ 1970: 42; T.XXXVII: 3; NENADIĆ 1990: 18.

13.8. Skendra

Nalazi se uz dunavsku obalu između Vučedola i Sotina, nasuprot Sotinske ade.

Slučajan nalaz prije 1900. godine (u nekadašnjem vinogradu L. Drobine).

Pretpovijesno nalazište – kultura Bodrogkeresztur.⁶¹

Lit.: BRODIĆ 1976: 12; DEMO 1996: 19.

13.9. Srednje polje

Jugoistočno od središta Sotina, uz strmu obalu Dunava na lesnom terenu nalaze se vinogradi i oranice Srednjeg polja. Cijeli kompleks, iako odijeljen od Sotina dubokim surdukom na svojoj sjeverozapadnoj strani, tvori jednu cjelinu i nadovezuje se na neprekinuti niz naselja uz obalu Dunava. Nalazi potječu s vinograda i oranica I. Radića, smještenih pokraj mjesnog groblja na kraju sela. Ovaj položaj mještani Sotina nazivaju i Radićev vinograd.

Slučajni nalazi prilikom obrađivanja vinograda.

Pretpovijesno (neolitik, eneolitik-vučedolska kultura, brončano doba, starije željezno doba), antičko i srednjovjekovno naselje.⁶²

Lit.: MINICHREITER 1973a: 17; BRODIĆ 1976: 9, 13; ILKIĆ 2006: 56; karta 1.

13.10. Šaragljiće / Jaroš

Smješteno je s desne strane ceste Sotin-Ilok (Ulica V. Nazora).

Pretpovijesna nekropola (kasno brončano doba) i antičko naselje.

Lit.: LOŽNJAK DIZDAR 2004: 21.

13.11. Trstenik

Nalazi se jugoistočno od Sotina, između ceste Sotin – Ilok i Dunava (vinogradi obitelji Đukić, Novosel, Stojanović, Marinović, Njegić i Matijašević). Trstenik je surdukom odijeljen od Zmajevca.

⁶⁰ Riječ je vjerojatno o nekropoli. N. Majnarić-Pandžić keltsko-latenska nalazišta iz Sotina datirala je u 1. stoljeće pr. Kr., i smatra da sva građa potječe iz razorenih grobova, naseobinski materijal je nepoznat (MAJNARIĆ-PANDŽIĆ 1970: 44).

⁶¹ Prema usmenom priopćenju M. Ilkića, na tom položaju uz rub surduka ima i materijalnih nalaza badenske kulture.

⁶² Navedeni podaci zabilježeni su u korištenim izvorima i literaturi a prema podacima M. Ilkića stratigrafski na tom nalazištu pratimo: eneolitik – badenska, kostolačka i vučedolska kultura, kasno brončano doba, starije i mlađe željezno doba. Stoga je i pretpostavka da nalazi kostolačke kulture za koje nije sigurno mjesto nalaza potječu upravo sa Srednjeg polja (BALEN 2002a: 41; 2002b: 157; T.4: 1, 2, 4; T.5: 3).

Slučajni nalazi 1973. godine.

Pretpovijesno naselje – neolitik, brončano i željezno doba.

13.12. Vašarište

Smješteno je uz katoličko groblje, s lijeve strane ceste Sotin-Ilok. Danas se na tome mjestu nalazi nogometno igralište.

Slučajni nalazi 1975. i kasnije, 1980. godine.

Pretpovijesna nekropola – kasno brončano doba (daljska kulturna grupa).

Lit.: DORN 1976: 12; LOŽNJAK DIZDAR 2004: 21; ILKIĆ 2006: 57, bilj. 7.

13.13. vrt I. Juriše

Nepoznat je precizan smještaj položaja.

Slučajan nalaz.

Pretpovijesna nekropola – starije željezno doba?⁶³

13.14. Vručak⁶⁴

Položaj je smješten na obali Dunava, ispod sotinske crkve (uz Majcanov vinograd sve do Ilkićeva vinograda). Na ovom se mjestu nalazi snažan izvor vode (ILKIĆ 2006: 55).

Pretpovijesno (starije i mlađe željezno doba), antičko i srednjovjekovno nalazište.

Lit.: DORN 1976: 13; NENADIĆ 1990: 18; ILKIĆ 2006: 56; karta 1.

13.15. Zlopolje / Ritovi

Riječ je o položaju između Sotina i Mikluševaca, u blizini Grabova, uz Ritove (gdje se danas nalaze ribnjaci). Idući sjeverno od Mikluševaca dolom koji vodi prema Sotinu, dolazi se do položaja koji se naziva i »Sotinačka strana« (Zlopolje) – na tom je mjestu ubicirana *villa rustica*. Na položaju uz sam Rit smješteno je veliko eneolitičko naselje.

Pretpovijesno (badenska i kostolačka kultura) i antičko naselje.

13.16. Zmajevac⁶⁵

Nalazi se tri i pol km istočno od centra sela s lijeve strane ceste Sotin-Ilok, na lesnoj gredi uz Dunav (u blizini nekadašnjeg Frankova salaša).

Slučajni nalazi 1903. i 1905. godine (vinograd L. Crnjanovića).

Pretpovijesna (mlađe željezno doba) i srednjovjekovna nekropola, te pojedinačni srednjovjekovni nalazi (iz vremena seobe naroda).

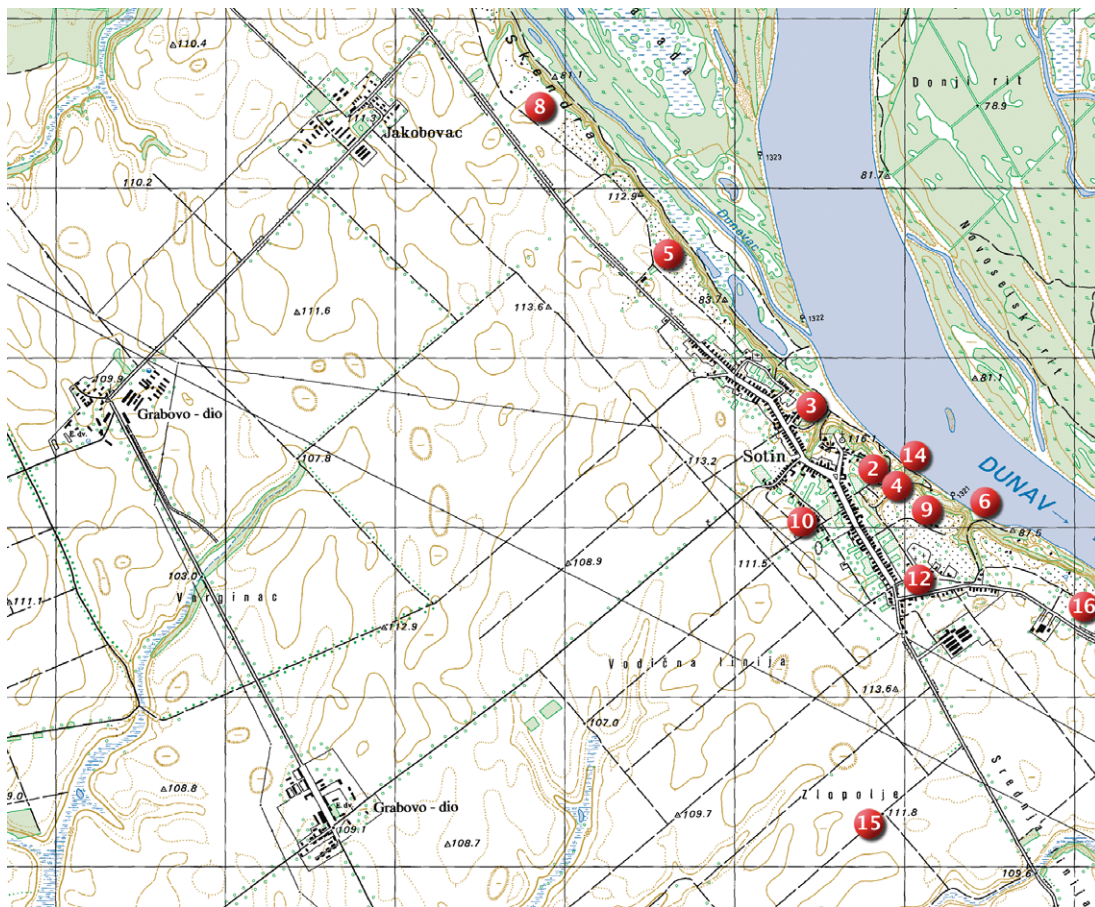
Lit.: MAJNARIĆ-PANDŽIĆ 1970: 20, 22, 42–44; T.XXXV: 1, T.XXXVI: 3, 4; T.XXXVII: 1, 5–7; 1972/3: 55–71; T.I–V; 1994: 75, 78; JOVANOVIĆ 1974: 300; NENADIĆ 1990: 18; BALEN-LETUNIĆ 1993: 118; kat. 108.

63 Postoji sumnja da je grob iz rimskog vremena. Uz skelet je pronađena olovna statueta i dijelovi metalnog pojasa (podatak iz dokumentacije GMV).

64 U inventarnim knjigama GMV-a, uz neke nalaze koji potječu s Vručka, piše Vručak – pod selom, a jednako tako i za Kamenac. Stoga nije posebno naveden položaj »Pod selom« budući da on obuhvaća oba prethodno navedena polo-

žaja (13.6. i 13.14.). To je vidljivo i temeljem bogate stratigrafije na navedenim položajima (NENADIĆ 1990: 18).

65 Najljepše zahvaljujem Mati Ilkiću s Odjela za arheologiju Sveučilišta u Zadru, koji mi je pomogao oko sotinskih nalazišta tako da je nadopunio ili ispravio podatke kojima sam raspolagala – od preciznijeg smještaja nalazišta do prisutnosti pojedinih kulturnih grupa na istima.



Karta 3.

13.17. nepoznati položaj

Slučajan nalaz.

Pretpovijesno nalazište – starije željezno doba (ostava)?

Lit.: VINSKI – VINSKI-GASPARINI 1956: 62, 66, 88; VINSKI-GASPARINI 1973: 165.

14. SVINJAREVCI (o. Bogdanovci)**14.1. Trinčil**

Nalazi se na povišenom terenu uz surduke Mali Gaić i Veliki Gaić. Na jugozapadnoj strani spušta se prema cesti Negoslavci-Orolik.

Rekognosciranje 1977. godine.

Pretpovijesno (starije i mlađe željezno doba), antičko i srednjovjekovno naselje.

Lit.: DORN 177: 150.⁶⁶

⁶⁶ A. Dorn spominje Trinčil samo kao antičko nalazište, no u dokumentaciji postoje podaci i o pretpovijesnim

i srednjovjekovnim nalazima. Evidentirano je kao pretpovijesno i antičko nalazište.

15. TOMPOJEVCI (o. Tompojevci)

15.1. Malat⁶⁷

Sjeverozapadno od sela nalaze se u nizu prema zapadu tri blaga brežuljka na zemljištu Malat. Oni su odijeljeni od ostalog terena sa istočne, sjeverne i zapadne strane. Najzapadniji⁶⁸ se pri dnu spušta u rit Dražinovac.

Rekognosciranje 1971. godine (na oranici P. Nikolić).

Pretpovijesno (starčevačka kultura) i antičko naselje.

Lit.: BRODIĆ 1976: 1.

15.2. nepoznati položaj

Slučajan nalaz.

Pretpovijesno nalazište – mlađe željezno doba.

16. TOVARNIK (o. Tovarnik)

16.1. Orašće

Nalazi se sa sjeverne i južne strane ceste Tovarnik – Ilača, oko dva km zapadno od Tovarnika, na lesnoj padini koja se blago spušta u srijemsku ravnicu (bosutsko-savsku ravnicu).

Slučajni nalazi prilikom oranja, te rekognosciranje 1971. i 2006. godine.

Pretpovijesno (neolitik, eneolitik – badenska i vučedolska kultura), antičko (Ulmo?) i srednjovjekovno nalazište.

Lit.: BRODIĆ 1976: 9; DORN 1973: 28; DORN 1977: 150; MINICHREITER 2007: 91.⁶⁹

16.2. nepoznati položaj

Slučajan nalaz.

Pretpovijesno naselje – kostolačka kultura.

Lit.: BALEN 2002a: 41; 2002b: 158.

17. TRPINJA (o. Trpinja)

17.1. Staro selo

Nalazi se sjeveroistočno od Trpinje (oranica Đ. Tadića).

Pretpovijesno naselje – neolitik.

17.2. Selčina bara

Nalazi se sjeverno od Trpinje.

Slučajan nalaz 1968. godine.

Pretpovijesno naselje – vučedolska kultura.

67 Nalazište je registrirano samo kao antičko, a tako je interpretirano i u literaturi (MINICHREITER 1973: 17). Kasnije je A. Dorn u dokumentaciji GMV-a zabilježio da je ustanovljeno i pretpovijesno naselje.

68 Na ovom najzapadnijem brežuljku smješteno je antičko naselje.

69 Položaj je zabilježen kao Orašje, ali jasno piše da je smješteno zapadno od Tovarnika. Budući da se u dokumentaciji GMV navodi kao Orašće, a tako je i obilježeno na topografskoj karti, u ovom radu navodi se taj naziv. Razlog tomu je također što postoji i položaj Orašje koji se nalazi jugoistočno od Tovarnika.

17.3. nepoznati položaj

Slučajan nalaz 1982. godine.

Pretpovijesno nalazište – Belegiš II grupa.

Lit.: FORENBAHER 1991: 56; sl. 6.

18. VERA (o. Trpinja)**18. 1. nepoznati položaj**

Pretpovijesno nalazište – neolitik.

Lit.: BÖSENDORFER 1942: 10.

19. VUKOVAR⁷⁰ (o. Vukovar), karta 4.**19.1 »SAMOSTANSKI PLATO«**

U samom središtu Vukovara, na desnoj obali rijeke Vuke i Dunava (u starom dijelu grada) uzdiže se lesni plato na kojem se danas nalaze Franjevački samostan, crkva sv. Filipa i Jakova i Gimnazija. Ovaj plato, surdukom je odijeljen od drugoga u nizu – Velike skele. Ulica Šamac⁷¹ spušta se od Gimnazije prema Ulici bana Josipa Jelačića,⁷² odnosno prema Velikoj skeli. U literaturi se ponekad položaji Gimnazija, Šamac i Samostan spominju posebno, a ponekad kao cjelina. Nedvojbeno je da se na cijelom platou aktivno živjelo i pokopavalo u različitim vremenima.

Gimnazija, crkva sv. Filipa i Jakova, Šamac

Prvi nalazi pronađeni su prilikom kopanja temelja za Gimnaziju 1894. godine. Zaštitno iskopavanje u Gimnaziji obavljeno je i 1999. godine.⁷³ Ostali nalazi uglavnom su slučajni.

Pretpovijesno naselje i nekropola (starčevačka, vučedolska, vatinska kultura, mlađe željezno doba) i srednjovjekovno naselje.

Lit.: DIMITRIJEVIĆ 1968: 53; 1969: 12; T. I: 4,5; T. II: 1; 1979a: 235; MAJNARIĆ-PANDŽIĆ 1970: 99; T.L: 7; 1994: 66; BRODIĆ 1976: 1; BALEN-LETUNIĆ 1982: 82; T.7: 8; MINICH-REITER 1992a: 3; 1997: 25; 2002: 71; MARIĆ 1994: 50, 54; KARAC 1994: 138; DEMO 1996: 68; kat. 5c, 5d.

19.2. VELIKA SKELA

Velika skela nalazi se istočno od središta Vukovara na strmoj lesnoj obali Dunava. Uzvodno (zapadno) je od »Samostanskog platoa« odijeljena surdukom Skelica (Mala skela),⁷⁴ a nizvodno (istočno) surdukom, na čijem se dnu (na obali Dunava) nalazi stara klaonica, od Petri skele. Ostaci pretpovijesnih nekropola nalaze se na zemljištu sjeverno i istočno od današnjeg vodotornja, koje se zove Najparov vrt ili Najpar bašće.⁷⁵

70 Iznimno, popis nalazišta u gradu Vukovaru ne prati abecedni slijed, već se radi lakšeg snalaženja nabrajaju prema kriteriju njihovog smještaja unutar, tj. izvan grada.

71 Bivša Ulica M.Gorkog.

72 Bivša Ulica JNA.

73 Iskopavanje su proveli Mirela Hutinec (GMV) i Jacqueline Balen (AMZ), a o rezultatima su izvijestile na skupu HAD-a održanog u Vukovaru 1999. godine. Predavanja s tog skupa nisu objavljena.

74 Ovaj surduk nije prirodan. Godine 1878. odobreno je prosjecanje prolaza »Mala skela« (Skelica) prema Dunavu, a zemlja je upotrijebljena za nasipavanje Vuke (CRLE-NJAK 2005: 62).

75 Oko 1940-ih godina ovo je zemljište bilo vlasništvo obitelji Najpar. Vukovarci taj položaj još i sad zovu »Najparica«.

Najpar bašće

Počinju s desne strane tzv. Male skele, na počeku Ulice bana Josipa Jelačića.⁷⁶ Teren se blago spušta prema navedenoj ulici koja je ukopana presjecanjem ove lesne grede, koja se od Dunava proteže prema tzv. Jankovićevu Gradcu (Lijeva bara).

Slučajni nalazi iz 1939/40. godine,⁷⁷ i kasnije kod obrađivanja vinograda. Prilikom kopanja temelja za novi vukovarski vodotoranj, 1966. godine, pronađeni su skeletni (eneolitički) grobovi. Istočno od vodotornja prilikom gradnji privatnih kuća, nažalost, uništeni su grobovi iz vremena mlađeg željeznog doba.

Pretpovijesna nekropola i moguće naselje – neolitik, eneolitik (badenska i vučedolska kultura), starije i mlađe željezno doba.

Lit.: DIMITRIJEVIĆ 1956: 10; T.VI: 37; DORN 1969a: 32; KARAČ 1994: 138; BRODIĆ 1976: 10, 16.

19.3. PETRI SKELA

Lesni plato Petri skela nalazi se istočno od Vukovara između ceste Vukovar-Sotin i Dunava. Surdukom kojim se spušta do Dunava, sa zapadne strane odijeljena je od Velike skele, a na istoku graniči s Vučedolom.⁷⁸ Sada se na dijelu platoa nalaze obiteljske kuće i oranice, a nizvodno, prema vučedolskom surduku nalazi se Naselje Vučedol (vikendice). Na samoj dunavskoj obali, otprilike ispod Naselja Vučedol, ribari se koriste i nazivima Veliki i Mali liman. Na potezu od Petri skele do Vučedola nekada su bili vinogradi, a nalazišta su poznata u literaturi prema imenima njihovih (nekadašnjih) vlasnika.

Slučajni nalazi, obilasci terena, zaštitno iskopavanje 1980. godine.

Pretpovijesno (neolitik, eneolitik, brončano i mlađe željezno doba) i antičko naselje.

Lit.: DORN 1960: 35, 36.

Vinograd Vase Mihajlovića⁷⁹

Pretpovijesno naselje (badenska kultura, mlađe željezno doba) i nekropola? (nalaz 1901. godine kasnoeneolitičkog skeletnoga groba).⁸⁰

Lit.: BRUNŠMID 1902: 60, 61; sl. 19; SCHMIDT 1945: 141; DORN 1969a: 32; MAJNARIĆ-PANDŽIĆ 1970: 99; T.L: 1; 1994: 66; MARKOVIĆ 1994: T.22 B.

76 U izvještaju o službenom putovanju dr. Josipa Klemenca u Dalj i Vukovar piše da je u dvorištu kuće u Jelačićevoj ulici 21 pronađeno mnogo kostura – halštatska nekropola (u: DEMO 1996: 19). Broj 21 nalazi se na sjevernoj (lijevoj) strani ulice, dakle na Velikoj skeli.

77 Vidi: DIMITRIJEVIĆ 1956: 10; T.VI: 37.

78 Od surduka kod klaonice, gdje počinje Petri skela, sve do ceste (surduka) kojom se spušta do Vučedola (restorana), nema ni jednog surduka. Cijeli potez od Petri skele do Vučedola područje je zaštićene arheološke zone. Stoga, i neki vinogradi koji su ovdje nabrojani možda već i katastarski pripadaju naselju Vučedol, koje je smješteno i s lijeve i s desne strane vučedolskog surduka. Stoga je teško razgraničiti područje Vučedola i Petri skele s lijeve strane surduka. To se odnosi na Barišićev, Laudenbachov i Kirchbaumov vinograd kojima u opisu stoji »uz Dunav prema Vučedolu«. Primjerice, za Karasovićeve vinograd, koji se također nalazi s lijeve strane surduka, jasno je da se nalazi na Vučedolu.

79 U literaturi nije jasno određeno gdje su se točno nalazili vinogradi Mihajlovića i Eltza. Moguće je samo zaključiti da su bili susjedni vinogradi. Kada pojedinačno opisuje nalazišta u vinogradima, A. Dorn piše da se nalaze na Petri skeli (DORN 1969a: 32), a u opisu skupnog nalaza novca na Velikoj skeli, piše »na prostoru između vinograda Vase Mihajlovića i vinograda grofa Eltza« (DORN 1969a: 35). Godine 1980., A. Dorn obavio je zaštitna iskopavanja na nekoliko katastarskih čestica na Petri skeli, zbog intenzivne gradnje kuća. U izvještaju je opisao da se jedna nalazi upravo na nekadašnjim vlastelinskim vinogradima grofa Eltza, a druga kuća izgrađena je u blizini nekadašnjeg vinograda V. Mihajlovića. Time je potvrđeno da su se spomenuti vinogradi nalazili na Petri skeli.

80 J. Brunšmid piše da je grob pronađen na zemljištu V. Mihajlovića kod Velike skele (BRUNŠMID 1902: 60). Vidi bilješku 80.

Vinograd grofa Eltza

Pretpovijesno nalazište – badenska kultura i mlađe željezno doba.

Lit.: SCHMIDT 1945: 145; TB. 83:4; DIMITRIJEVIĆ 1956: 10; DORN 1969a: 32; BALEN-LETUNIĆ 1982: 82; T.7: 5; T. 8:10; MARIĆ 1994: 54.

Berendijev vinograd (Veberov)

Poznat je bio kao Berendijev, a zatim promjenom vlasnika kao Veberov vinograd.

Nalazi se oko 500 m nizvodno od stare klaonice na Dunavu, nedaleko od »Dangube«.

Nalazište je otkriveno 1956. godine prigodom odrona visoke dunavske obale, zbog čega je i veći dio nalazišta uništen. Obilasci terena 1956., 1958., 1961., 1965., 1973. godine.

Pretpovijesno nalazište – neolitik (vinčanska i sopotska kultura), eneolitik (badenska i vučedolska kultura) te brončano doba.

Lit.: DORN 1965a: 4; 1969a: 29; BRODIĆ 1976: 4; DIMITRIJEVIĆ 1979a: 304, 353; ŠIMIĆ 1984b: 55; KARAO 1994: 138; TEŽAK-GREGL 1998: 80.

Bivši Kirchbaumov vinograd (vinograd Radošević?)

Nalazi se oko jedan km nizvodno od Petri skele na Dunavu.

Slučajni nalazi i rekognosciranje 1956. godine.

Pretpovijesno nalazište – neolitik i brončano doba.

Lit.: DORN 1969a: 31; KARAO 1994: 138; BRODIĆ 1976: 4, 8.

Barišićev vinograd

Nalazi se uz dunavsku obalu prema Vučedolu.

Prvi slučajni nalazi potječu iz 1898. godine.

Pretpovijesno naselje – eneolitik (vučedolska kultura) i brončano doba.

Lit.: SCHMIDT 1945: 13; DIMITRIJEVIĆ 1956: 10; T.VI: 36; DORN 1969a: 31; MAJNARIĆ-PANDŽIĆ 1970: 99; T.L: 2; BRODIĆ 1976: 15; KARAO 1994: 138.

Laudenbachov vinograd

Nalazi se uz dunavsku obalu prema Vučedolu.

Slučajni nalazi.

Pretpovijesno nalazište – vučedolska kultura.

Lit.: SCHMIDT 1945: 145; DIMITRIJEVIĆ 1956: 10; T.VI: 38; DORN 1969a: 32; KARAO 1994: 138; BRODIĆ 1976: 16.

19.4. Desna bara (Brandeckerov vinograd – Ulica Frana Kršinića)

Nalazi se u jugoistočnom dijelu Vukovara, zapadno od Lijeve bare od koje je odvojena surdukom.

Pretpovijesno naselje i nekropola (eneolitik,⁸¹ brončano doba⁸² – Belegiš II i željezno doba) i srednjovjekovna nekropola.

Lit.: DORN 1969a: 33; VINSKI-GASPARINI 1973: 46; T.17: 1–4; 1983b: 554;⁸³ MINICH-REITER 1984: 84; MAJNARIĆ-PANDŽIĆ 1994: 69; KARAO 1994: 138, 139.

81 Na Desnoj bari nalazio se Ružičkin vinograd s kojeg potječu nalazi Bodrogkeresztur kulture (SCHMIDT 1945: 26; DEMO 1996: 19).

82 Slučajan nalaz 1907. godine (DORN 1969a: 33).

83 K. Vinski-Gasparini nalaze s Desne bare atribuiru virovitičkoj grupi. Kao najistočnije nalazište te grupe označila je Sotin, no bez preciznijeg položaja.

19.5. LIJEVA BARA (tzv. Jankovićev Gradac)

Vukovarsko naselje Lijeva bara smješteno je u jugoistočnom dijelu grada, na lesnoj uzvisini koja je u prošlosti bila povezana na sjeveroistočnoj strani, prema Dunavu, s uzvišenjem gdje se nalazila srednjovjekovna utvrda. Na zapadnoj strani, povišeni plato Lijeve bare rušio se u prosjek nekadašnjeg rukavca kojim je tekla voda, a koji se s vremena na vrijeme napuni vodom.⁸⁴ Danas je Lijeva bara odvojena od bivše utvrde cestom koja vodi prema Sotinu.

Sustavno iskopavanje 1951–1953. godine, i brojni slučajni nalazi.

Pretpovijesno naselje (kostolačka kultura i mlađe željezno doba) te pretpovijesna i srednjovjekovna nekropola (kasno brončano doba, starije željezno doba – grupa Dalj i srednji vijek – bjelobrdska kultura).

Lit.: VINSKI – VINSKI-GASPARINI 1956: 76; 1962: 271; T. III, IV; DORN 1965a: 1; 1969a: 34; MAJNARIĆ-PANDŽIĆ 1970: 10, 59, 60; T.L: 5,8; T.LII: 7,10; 1994: 72, 73; 1998: 222–224; BULAT 1970: 63, 73; MINICHREITER 1973a: 17; 1984: 84; VINSKI-GASPARINI 1973: 16⁸⁵, 46, 187; T.121–125; 1983b: 550, 602, 604, 606, 608–616; BALEN-LETUNIĆ 1982: 82; T.7: 7; T.8: 3; 1998: 9; ŠIMIĆ 1984a: 107–115; VASIĆ 1989: 533; NENADIĆ 1990: 18; KARAO 1994: 138,139; DEMO 1996; 2006: 302–303; BALEN 2002a: 42; 2002b: 153–158; T.1; T.2; T.3; T.5: 4; LOŽNJAK DIZDAR 2004: 20, 21, 23, 25.

Lijeva bara-Slavija

Pronađeno je nekoliko žarnih grobova iz starijeg željeznog doba, i time su pomaknute južne granice nekropole. Položaji Lijeva bara, Desna bara i Lijeva bara-Slavija čine jedinstveni kompleks nekropola i naselja.

Vinograd Ilije Perkaćanskog⁸⁶

Nalazio se na području Lijeve bare.

Slučajan nalaz eneolitičkog skeletnoga groba 1902. godine.

Lit.: BRUNŠMID 1902: 64; sl. 21; MAJNARIĆ-PANDŽIĆ⁸⁷ 1994: 66; DEMO 1996: 19.

Đakovačka ulica⁸⁸

Nalazi se uz periferni dio Lijeve bare i Mitnice.

Slučajan nalaz 1966. i 1983. godine.

Pretpovijesna nekropola – starije željezno doba.

19.6. Mitnica (Ulica A.G. Matoša)

Slučajan nalaz u dvorištu kuće 1975. godine.

Pretpovijesna nekropola – starije željezno doba.⁸⁹

84 Bara je zauzimala šire močvarno područje u kojem je nekada bilo riba. S lijeve i desne strane bare formiraju se naselja. Na karti iz 1817. godine zabilježena je kao Fluentum bara, a i tada je bila naseljena. Središnji dio bare još je vlažan i akumulira kišnicu. Iz bare je sve do 1940. godine kroz Radićevu ulicu tekao potok (CRLENJAK 2005: 136).

85 K. Vinski-Gasparini dalje u tekstu spominje nekropolu Vukovar, misleći pritom na položaj Lijeve bara (VINSKI-GASPARINI 1973: 17, 21, 22, 148, 150–152, 158–164, 169–171, 175, 176).

86 U Izvještaju o službenom putovanju Josipa Klemenca u Dalj i Vukovar, piše da se taj vinograd (uz nekoliko

drugih nabrojanih vlasnika) nalazi na brežuljcima na Lijevoj bari (u: DEMO 1996: 19).

87 Za ovaj grob N. Majnarić-Pandžić ne spominje s kojeg je položaja (MAJNARIĆ-PANDŽIĆ 1994: 66). U literaturi se navode tri eneolitička groba iz Vukovara, i moguće je prema opisima i nalazima identificirati položaj svakoga groba. Pronađeni su na Velikoj tj. Petri skeli, Lijevoj bari (vinograd I. Perkaćanskog) i blizu željezničkog kolodvora (zemljište G. Thallera).

88 Bivša Ulica bratstva i jedinstva.

89 I ova se ulica nalazi u blizini Lijeve bare.

19.7. Zrinska ulica, Sajmište

Slučajan nalaz 1966. godine.

Pretpovijesno nalazište – brončanoga doba.

19.8. Mala ulica, Švapsko brdo

Nalazi se zapadno od središta Vukovara, na povišenom položaju s desne strane rijeke Vuke.

Slučajan nalaz.⁹⁰

Pretpovijesno nalazište – srednje brončano doba.

Lit.: VINSKI – VINSKI-GASPARINI 1956: 62–64, 75, 89; VINSKI 1958: 1–34; T. VII; VIII; X: 3–6; VINSKI-GASPARINI 1973: 26, 30,31, 115, 138, 142; 1983a: 497, 498; TASIĆ 1974: 247; GARAŠANIN 1983b: 505, 508, 511, 513; MAJNARIĆ-PANDŽIĆ 1984: 64, 74, 77; 1994: 66; BULAT 1970: 67; KARAČ 1994: 139; DEMO 1996: 67; kat. br. 4.

19.9. »Ciglana Eltz«⁹¹

Nalazila se kod današnjeg stadiona, uz željezničku prugu. Na tome mjestu rijeka Vuka meandrira prema Adici pa je stoga to područje močvarno.

Prvi poznati nalazi (sopotske kulture) potječu iz 1888. godine, a potom je i R. R. Schmidt proveo re-kognosciranje 1940. godine.

Pretpovijesno naselje (starčevačka, sopotska i vučedolska kultura, mlađe željezno doba) i nekropola (starije željezno doba).

Lit.: SCHMIDT 1945: 125; DIMITRIJEVIĆ 1968: 20, 53; 1979a: 265; DORN 1969a: 31; MAJNARIĆ-PANDŽIĆ 1970: 52; BRODIĆ 1976: 1, 7; MARIĆ 1994: 51, 54; KARAČ 1994: 138; MINICHREITER 1997: 25.

19.10. Desna supoderica

Lesna uzvisina na kraju Bogdanovačke ulice⁹² koja se oštro spušta prema Vuki (između prodola Supoderica i rijeke Vuke).

Slučajni nalazi prilikom obrađivanja vinograda i izgradnje kuća. Prilikom gradnje željezničke pruge Vukovar-Rača (prije Prvoga svjetskog rata) pronađena je keramika na desnoj obali Vuke, kod željezničkog mosta. S. Dimitrijević atribuirao ju je sopotskoj kulturi, a na istome mjestu (u močvarnoj prodolini, podno Desne supoderice) R. R. Schmidt spominje vučedolsko sojeničko naselje. Teme-ljem bogatih površinskih nalaza ustanovljeno je pretpovijesno naselje i nekropola (neolitik/eneoilitik, brončano doba, starije i mlađe željezno doba).

Lit.: SCHMIDT 1945: 145; DIMITRIJEVIĆ 1968: 20; KARAČ 1994: 138.

90 Godine 1897. ostavu je otkupio J. Brunšmid za Arheološki muzej u Zagrebu.

91 Područje na kojem se nalazila ciglana Eltz obuhvaćala je dio današnjeg stadiona u Novom Vukovaru prema pruzi i dio groblja, također prema pruzi (Mirogojska ulica). Danas tamo nema vidljivih ostataka Ciglane budući da je obitelj Eltz taj prostor upotrebljavala isključivo za iskop zemlje za potrebe gradnje Dvorca. Te su jame poslije zatrpale, a naziv Ciglana Eltz ostala je samo u tradiciji. Položaj ciglane Eltz ne može se vezati uz prostor današnje Ciglane koja se nalazi također uz prugu, ali na povišenom položaju današnjeg naselja Sajmište. A. Dorn također je zabilježio da se na bivšoj ciglani Eltz nalazi tzv. Puklešin

vinograd, no ta dva položaja ponekad se spominju kao dva različita položaja/nalazišta.

92 Bivša Ulica 1. maja.

93 Bivša Ulica S. Penezića.

94 Bivša Ulica Proleterskih brigada, kuće obitelji Kukuljica.

95 Vidi: DUŠANIĆ, S. An Early Diploma Militare, *Starinar*, 49/1998.

96 Bivši II. vinkovački odvojak.

19.11. LIJEVA SUPODERICA

Smještena je malo južnije od Desne supoderice.

bez bližih podataka

Slučajni nalazi 1970. godine.

Pretpovijesno nalazište – sopotska kultura i starije željezno doba.

Lit.: BRODIĆ 1976: 7.

Ulica A. Mihanovića 39⁹³

Slučajan nalaz 1978. godine prilikom kopanja jame.

Pretpovijesno nalazište – badenska kultura.

19.12. Štrbanac

Nalazi se u južnom (perifernom) dijelu Vukovara.

Slučajan nalaz 1984. godine.

Pretpovijesno nalazište – neolitik.

19.13. Dobra voda

Nalazi se oko dva km zapadno od središta Vukovara, s desne strane rijeke Vuke. Smjestila se na brežuljkastom lesnom terenu, nasuprot park-šume Adica (periferni dio grada Vukovara).

Slučajni nalazi.

Pretpovijesno naselje – eneolitik i nekropola (mlađe željezno doba) te srednjovjekovno naselje.

Lit.: BRUNŠMID 1902: 39; sl.1: 2; 56; DURMAN 1983: 44, 47; T.12:6; KARAČ 1994: 139; DEMO 1996: 67; sl.2.

19.14. Adica

Nalazi se oko dva km zapadno od središta Vukovara, s lijeve strane rijeke Vuke.

Pretpovijesno naselje (starčevačka kultura) i srednjovjekovna (bjelobrdska) nekropola.

Lit.: MINICHREITER 1992b: 17; 1997: 24.

19.15. Lužac

Naselje se nalazi u sjeverozapadnom dijelu Vukovara. Omeđeno je Vukom, Bobotskim kanalom, šumom Đergaj i rukavcem Vuke (danas mrtvaja).

Ulica A. B. Šimića 29⁹⁴

Slučajni nalazi prilikom kopanja podruma 1980. godine.

Pretpovijesno naselje – starčevačka kultura i eneolitik.

Ulica A. B. Šimića 31

Slučajni nalazi 2005. godine.

Pretpovijesno naselje – starčevačka kultura.

Lit.: KARAČ 1994: 138.

Na Lušču je 1993. godine pronađena rimska vojnička diploma.⁹⁵

97 Korijen naziva Priljevo vjerojatno je u tome što je to predgrađe nastalo na mjestu gdje se rijeka Vuka najviše pri-

bližuje Dunavu, i zbog nizinskog se područja pri manjim poplavama prelijeva u Dunav (CRLENJAK 2005: 139).

98 Gašpar Taller (ili Thaller) bio je vrtlar grofa Eltza.

19.16. Budžak

Periferni dio grada nalazi se uz meandar rijeke Vuke, koja dijeli ovo naselje od šume Đergaj. Blizu je ceste koja od Borova vodi prema Vinkovcima.

Slučajan nalaz prilikom kopanja bunara 1967. godine.

Pretpovijesno nalazište – kostolačka kultura.

Lit.: DORN 1976: 13; KARAČ 1994: 139; BRODIĆ 1976: 10; BALEN 2002a: 42; 2002b: 155, 158.

19.17. KRIVA BARA

Nalazi se u perifernom dijelu Vukovara uz tzv. Bobotski kanal. Riječ je o malom uzvišenju nasuprot šume Đergaj i naselja Budžak. Danas samo jedna ulica nosi ime Kriva bara, a područje zapadno od kanala naziva se Đergaj, a istočno Trokut.

Ulica Franje Kuhača⁹⁶

Slučajan nalaz 1977. godine prilikom kopanja u dvorištu kuće.

Pretpovijesno naselje – sopotska kultura.

Vinkovačka ulica i ulica Kriva bara

Slučajni nalazi.

Pretpovijesno nalazište – brončano doba.

Lit.: DORN 1969a: 33; KARAČ 1994: 138, 139.

Na području Krive bare zabilježeni su i materijalni ostaci srednjovjekovne bjelobrdske kulture.

19.18. Priljevo

Nalazi se u sjevernom, perifernom dijelu grada, između Dunava i današnje mrtvaje rijeke Vuke.⁹⁷

Slučajni nalazi 1957. godine na mjestu današnje benzinske stanice (INA).

Pretpovijesno nalazište – neolitik i brončano doba (vatinska kultura).

19.19. Ulica kardinala A. Stepinca, Novi Vukovar

Slučajan nalaz prilikom kopanja podruma.

Pretpovijesno nalazište – starije željezno doba.

19.20. Nekadašnje zemljište Gašpara Thallera⁹⁸

Zemljište se nalazilo blizu željezničkog kolodvora u Novom Vukovaru, s desne strane današnje Županijske ulice.

Slučajan nalaz kasnoeneolitičkog / ranobrončanodobnog skeletnoga groba uz prugu 1895. godine.

Lit.: BRUNŠMID 1902: 63; sl. 20; 64; BALEN-LETUNIĆ 1993: 88; kat.br. 19; MAJNARIĆ-PANDŽIĆ 1994: 66; KARAČ 1994: 138; DEMO 1996: 67; kat.br.3.

19.21. Vinograd G. Vuića

Nepoznat je precizan smještaj spomenutog vinograda.

Slučajan nalaz 1902. godine.

⁹⁹ Spominje nalaze koji indiciraju postojanje latenske nekropole na Vučedolu, ali nema bližih podataka o nala-

zištu. Jedina sačuvana grobna cjelina je ovaj žarni ukop.

Pretpovijesno nalazište – eneolitik.

Lit.: BRUNŠMID 1902: 39; sl.1: 1; DURMAN 1983: 44; T.12: 5.

19.22. Zamfirov vinograd

Nepoznat je precizan smještaj spomenutog vinograda.

Pretpovijesno nalazište – brončano i starije željezno doba.

Lit.: BRUNŠMID 1902: 59; sl. 18: 1; 60; BALEN-LETUNIĆ 1982: 82; T. 7: 6.

19.23. VUČEDOL

Naselje Vučedol smješteno je na lesnim platoima desne dunavske obale, oko četiri km nizvodno od središta Vukovara. Višeslojno pretpovijesno naselje kompleksnog je tipa, a obuhvaća nekoliko prirodno odvojenih položaja. Kukuruzište i Vinograd Streim čine veliku potkovastu uzvisinu koja okružuje Gradac. Ta tri položaja čine veću cjelinu, a Vinograd Karasović izdvojen je s druge (lijeve) strane surduka.

Gradac

Gradac je najmanji, najviši i jedini potpuno istražen položaj na Vučedolu. Sa sjeveroistočne strane omeđen je Dunavom, s jugozapadne Vinogradom Streim, a s jugoistočne Kukuruzištem Streim.

Iskopavanja su provedena 1897. i 1938. godine.

Stratigrafski se prati neolitik (starčevačka i sopotska kultura), eneolitik (badenska, kostolačka i vučedolska kultura), brončano doba (vinkovačka kultura), starije i mlađe željezno doba te srednji vijek (Slaveni).

Lit.: SCHMIDT 1945; DIMITRIJEVIĆ 1956: 9,10; T.VI: 35; 1968: 53; 1969: 12; T.I: 3; 1977/8: 2, 4, 5,11, 26, 69; Sl.:5; 1979a: 231, 236, 238; 1979b: 197, 212, 230; 1979c: 276, 277, 279, 281, 284, 286, 332, 334; DORN 1965a: 1, 2, 4, 6, 8, 12; 1969a: 30, 35; MINICHREITER 1973a: 17; 1973b: 18; 1992a: 3, 29; 1992b: 17; 1997: 24; MAJNARIĆ-PANDŽIĆ 1970: 59; BRODIĆ 1976: 1, 10, 15; TASIĆ 1979: 243–244; BALEN-LETUNIĆ 1982: 81; T.6: 4–7, 10; T.8: 9; DURMAN 1983: 31, 33; 1984: 35, 37; 1987b: 35; GARAŠANIN 1983a: 471, 472; MAJNARIĆ-PANDŽIĆ 1984: 77; TEŽAK-GREGL 1985: 23, 24, 28; 1986: 57; 1998: 113, 126, 136, 147; NENADIĆ 1990: 18; MINICHREITER 1992: 29; MARIĆ 1994: 50, 52; MARKOVIĆ 1994: 15; BALEN 2002a: 42.

Kukuruzište Streim

Naslanja se na sjeveroistočnoj strani na vučedolski Gradac i Dunav. Na sjeverozapadnoj strani strmo se spušta u prirodni usjek kojim se dolazi do Dunava, a na jugoistočnoj i južnoj strani plato se uzdiže od ostalog terena.

Probna iskopavanja obavljena su 1966/67. i 1981. godine.

Stratigrafski se prati eneolitik (lasinjska, badenska, kostolačka i vučedolska kultura), brončano doba (vinkovačka kultura) te starije i mlađe željezno doba.

Lit.: DIMITRIJEVIĆ 1956: 9; 1977/8: 2–4, 11, 26, 29, 68, 69; 1979b: 197, 212, 230; 1979c: 271, 276, 277, 279, 281, 283, 284, 334; DORN 1965a: 13; 1969a: 33, 35; BRODIĆ 1976: 10,11, 15; TASIĆ 1979: 243–244; DURMAN 1982: 2–6; 1984: 35, 37; 1987b: 35; ŠIMIĆ 1984b: 57; TEŽAK-GREGL 1985: 23; 1986: 57; 1998: 136; HOTI 1990: 34; MARKOVIĆ 1994: 15, 16; BALEN 2002a: 42.

Vinograd Karasović

Smješten je na lesnom platou nasuprot (zapadno) od Gradca, s lijeve strane vučedolskog surduka. Sa sjeveroistočne strane plato se naslanja na dunavsku obalu, a s jugoistočne dotiče vučedolski sur-

duk. Na ostalim stranama plato se uzdiže od okolnog terena. S jugoistočne i jugozapadne strane uočavaju se nekadašnji rovovi koji su ojačavali bedeme naselja. Površinom je ovo najveći položaj kompleksnog vučedolskog naselja.

Probno sondiranje provedeno je 1965. godine.

Stratigrafski se prati neolitik (starčevačka i sopotska kultura), eneolitik (badenska i vučedolska kultura), brončano doba i starije željezno doba.

Lit.: DORN 1965b: 50–52; 1969a: 33; DIMITRIJEVIĆ 1969: 12; 1977/8: 2–4; 1979a: 236; 1979b: 197; 1979c: 271, 281; BRODIĆ 1976: 2, 10; DURMAN 1984: 35; 1987b: 35; TEŽAK-GREGL 1985: 23; 1986: 57; 1998: 136; MINICHREITER 1992a: 29; 1997: 24; MARIĆ 1994: 50.

Vinograd Streim

Jedini je položaj ovog kompleksa koji se ne naslanja na Dunav, već zapadnom stranom na surduk, a jugoistočno od vinograda nalazi se Kukuruzište Streim.

Sustavna iskopavanja provedena su 1984–1990. godine, te su 2001. godine nastavljena, i otada se obavljaju svake godine.

Stratigrafski se prati neolitik (starčevačka kultura), eneolitik (badenska, kostolačka i vučedolska kultura), kasno brončano doba (Belegiš II grupa) i mlađe željezno doba. Sporadično se pojavljuju i nalazi iz rimskog razdoblja.

Lit.: SCHMIDT 1945; DIMITRIJEVIĆ 1956: 9; T.VI: 34; 1968: 53; 1969: 12; 1968: 20; 1977/8: 3,11, 16, 29, 30, 69; T. 14: 4; T. 16: 2; 1979a: 236; 1979b: 197; 1979c: 277, 281, 283; DORN 1965a: 13; 1969a: 30, 35; BRODIĆ 1976: 2, 7, 10,11, 15; BALEN-LETUNIĆ 1982: 81; T.6:9; 7: 2,3; DURMAN 1984: 34–38; 1985: 32, 33; 1987a: 24, 25; 1987b: 34–36; TEŽAK-GREGL 1985: 23, 24; 1986: 57–59; 1987: 73–78; 1998: 136; DURMAN – FORENBAHER 1989: 33–35; FORENBAHER 1990: 55–66; T. 1–9; 1995: 17–23; HOTI 1990: 33–35; JURIŠIĆ 1990: 17–28; FORENBAHER 1991: 57; MINICHREITER 1992a: 29; 1997: 24; MARIĆ 1994: 50; MARKOVIĆ 1994: 16; BALEN 2002a: 42; 2005a: 30–33; 2005b: 25–40; 2006a: 300–301; 2006b: 43–45.

Na Vučedolu su i prilikom brojnih građevinski radova (izgradnje restorana, izgradnje bungalova, kopanja kanala za vodovod) pronađeni nalazi iz razdoblja neolitika, eneolitika, brončanog doba, starijeg i mlađeg željeznog doba te srednjeg vijeka.

Osim navedenih položaja, koji su obično i sinonimi Vučedola, i koji su djelomično istraženi, postoji još nekoliko položaja na kojima se uočavaju tragovi naselja i nekropola. To su:

Vinograd Pere Vujića

Nepoznat je precizan smještaj spomenutog vinograda.

Slučajan nalaz 1937. godine.

Pretpovijesna nekropola? – mlađe željezno doba.

Lit.: DORN 1969a: 34; 1970a: 123–127; MAJNARIĆ-PANDŽIĆ⁹⁹ 1970: 50; T. XLVIII.

Vukasov vinograd

Slučajan nalaz 1901. godine.¹⁰⁰

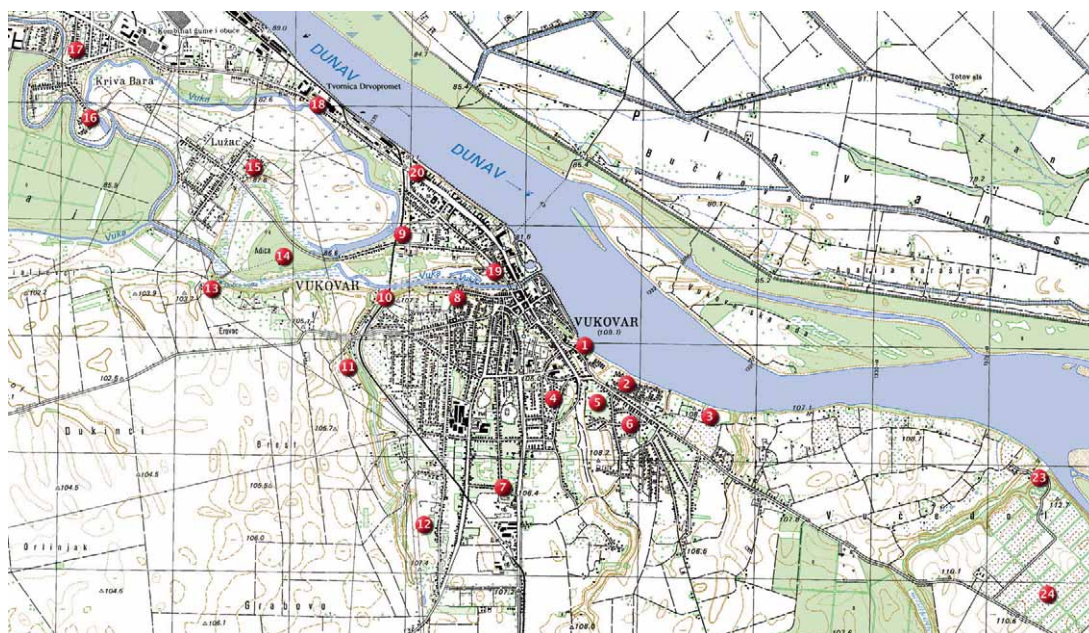
Pretpovijesna nekropola – starije željezno doba (srijemska grupa).

Lit.: DORN 1969a: 34; VASIĆ 1987: 555, 556; POTREBICA-DIZDAR 2002: 83.

¹⁰⁰ M. Bulat spominje Vučedol kao važno naselje iz starijeg željeznog doba, ali ne navodi točne položaje naselja i nekropola (BULAT 1970: 73, 74). Moguće je da je riječ o ovom položaju, ili čak da je mislio na Vučedol u širem prostornom smislu, što je i uobičajeno kod mnogih autora.

¹⁰¹ Srednjovjekovno nalazište.

¹⁰² Gradina u Pačetinu smještena je uz rijeku Vuku. Riječ je o srednjovjekovnom utvrđenju barskog tipa koji su podigli Slaveni.



Karta 4.

19.24.TROJSTVO

Položaj Trojstvo smješten je također na Vučedolu, prostire se južno i istočno od Vinograda Streim, a omeđen je na zapadu vučedolskim surdukom (nova cesta prema Dunavu) a na istok proteže se do Skendre. Na ovom prostoru danas su VUPIK-ovi vinogradi i salaš Goldschmidt.

Kušičev vinograd

Nalazi se na kraju Vučedola, uz surduk kojim se silazi na Skendru, s lijeve strane poljskog puta koji vodi od ceste Vukovar-Sotin prema Dunavu.

Pretpovijesno nalazište – brončano doba (vinkovačka kultura, panonska inkrustirana keramika).

Lit.: DORN 1969a: 33; MINICHREITER 1973a: 17; 1973b: 18.

Reissov salaš

Površinski nalazi iz 1957–1960. godine.

Pretpovijesno (brončano doba) i antičko nalazište.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Prostor istočne Hrvatske koji je ovdje obrađen, obuhvaća Vukovar i njegovu širu okolicu. Izrazito povoljne prirodne karakteristike – reljef, klima, vode, tlo, vegetacija i slično – uvjetovale su upravo da ovaj prostor bude prepoznat kao vrlo pogodan za podizanje naselja i trajniji boravak različitih kulturnih grupa ili zajednica. Također je iznimno i to što je taj prostor na važnom komunikacijskom pravcu – rijeka Dunav, ili u njegovoj blizini. Posebnost, a time svakako i pogodnost desne obale Dunava je njena visina, za razliku od suprotne, lijeve obale, koja je vrlo niska i močvarna. Naselja podignuta na takvim prirodno povišenim pozicijama davala su sigurnost, te omogućavala

kontrolu i preglednost šire okolice. Te vrijednosti prepoznate su od najranijih vremena, a uvijek su iznova bile atraktivne novopridošlim zajednicama. Stoga i ne čudi što na obuhvaćenom prostoru uglavnom višeslojna naselja, s kontinuitetom naseljavanja tijekom pretpovijesnih razdoblja, a često i s tragovima naseljavanja do srednjeg vijeka, nose indikativan toponim Gradac ili Gradina. Takva se naselja nalaze u Berku, Čakovcima,¹⁰¹ Bogdanovcima, Borovu, Lovasu, Pačetinu,¹⁰² Sotinu i na Vučedolu.¹⁰³

Predočenim popisom nalazišta, te njihovom preliminarnom analizom, ostvarena je osnova za rasvjetljavanje odnosa naselja i nekropola, evidentiranih na obuhvaćenom prostoru tijekom dugog razdoblja pretpovijesti. Svako vrijeme, kultura, kao i samo nalazište, mogu biti temom posebnih rasprava, opsežnih istraživanja i ciljanih diskusija. Stoga je, ali i zbog dostupnosti, odnosno nedovoljnih informacija, izostavljen precizniji i deskriptivniji pristup, slijed i ekspanzija kultura na širem prostoru, njihovi međusobni odnosi, pitanja datacije i tomu slično.

Kronološki, nositelji starčevačke kulture prvi su stanovnici koji su podizali svoja naselja u tome kraju u vrijeme ranog neolitika. U samom središtu Vukovara, na mjestu današnje Gimnazije ustanovljeno je starčevačko naselje, podignuto na dominantnom, dobro branjenom položaju. Unutar naselja zabilježeni su i pripadajući ukopi, što je tipična odlika njihovih stanovnika. Nositelje starčevačke kulture odlikuje i smještanje naselja najčešće na povišenim položajima u blizini voda. Naselja tog tipa ubicirana su još u Bogdanovcima (Zlatara), Petrovcima (uz dol Brođanka), Tompovcima (Malat) i na Vučedolu. Budući da su takva naselja uglavnom višeslojna, vjerojatnim se čini da zbog izrazite debljine slojeva, prilikom oranja odnosno terenskih pregleda, na nekim položajima tragovi starčevačkog kulturnog djelovanja uopće nisu zamijećeni (MINICHREITER 1997: 10). Također, često je poznata samo »neolitička« keramika s ponekih nalazišta, koja može sugerirati i starčevačku i sopotsku kulturnu pripadnost. Suprotna tipičnom starčevačkom načinu obitavanja, a i stanovanja, naselja su uočena na bivšoj Eltzovoj ciglani i na Lušcu (Vukovar). Ti su položaji smješteni na niskom močvarnom tlu uz lijevu obalu rijeke Vuke (KARAČ 1994: 138).

Razdoblje srednjeg i kasnog neolitika na tom prostoru obilježile su i vinčanska i sopotska kultura. Nositelji vinčanske kulture nastanjivali su visoku dunavsku obalu između središta Vukovara i Vučedola (Berendijev vinograd). Međutim, naznake vinčanskih nasebinskih elemenata postoje i u Petrovcima (Jaraš).¹⁰⁴ Na području Vukovara, Petrovaca i Bogdanovaca smješteno je nekoliko sopotskih naselja, među kojima su pojedina već bila naseljena i prije, s evidentnom starijom starčevačkom kulturom. Da su sopočani podizali naselja u nizinskim, često močvarnim predjelima, uvijek u neposrednoj blizini rijeke ili potoka i opasavali ih jarcima (TEŽAK-GREGL 1998: 88), dokazuju naselja na bivšoj ciglani Eltz i Krivoj bari. Ta su naselja prirodno gotovo opkoljena vodom, a sva ostala naselja podignuta su na manjim brežuljcima uz bare i potoke. Među dominantnijim položajima ističu se Gradine u Bogdanovcima i Lovasu, te na dunavskoj obali u Vukovaru i na Vučedolu. Prema dosadašnjim saznanjima jedina naselja na kojima je ustanovljena samo sopotska kultura su Dubrava (salaš Trešnja, između Vukovara i Petrovaca) i Savulja pokraj Bobote.

Iz vremena eneolitika, zahvaljujući iskopavanjima na nekoliko položaja na Vučedolu, raspoložemo najpotpunijim podacima i saznanjima. Tako je vučedolska kultura, kao predstavnik kasnog eneolitika, najzastupljenija. Njezini su nositelji uglavnom prihvaćali i koristili položaje na kojima

103 Odmaknemo li se malo od zadanih granica, u najbliže susjedstvo, taj toponim susrećemo često. Primjerice, u Bapskoj – Gradac, u Ceriću – Gradina, u Otoku – Gradina itd.

104 Time bi se granice prodora vinčanske kulture pomaknule malo zapadnije od vukovarskog Berendijeva vi-

nograda. No, zasada se može samo nagađati, jer bi tek iskopavanje pokazalo pravo stanje.

su prije živjele zajednice kostolačke i badenske kulture. Tako su gotovo uvijek spomenute tri kulture gradile naselja na istom mjestu. Rijetkost je svakako kostolačko naselje na vukovarskoj Lijevoj bari, jer niti su oni »zauzeli« badenski položaj, niti su vučedolci to mjesto prepoznali kao njima pogodno za podizanje naselja, već su preferirali mjesta bliže obali Dunava. Položaji koje su vučedolci prvi zauzeli, i zapravo formirali naselje, mogli bi biti samo petrovačka šuma Dubrava i Gradina u Berku. Sva su vučedolska naselja smještena na prirodnim uzvisinama. Zanimljiva iznimka je soje-ničko vučedolsko naselje smješteno u nizini uz Vuku (SCMIDT 1945: 145), na Desnoj supoderici, na samom izlazu iz Vukovara. Riječ je o surduku, kroz koji i danas teče mali potok. To je naselje vjerojatno bilo sezonsko, jer se nalazi neposredno uz Vuku i često je plavljeno. Uže područje Grada Vukovara gusto je kartirano vučedolskim naseljima, pa osim brojnih tragova koji upućuju na njihovo postojanje duž lesnih terasa, od centra grada do Vučedola, važni su nalazi i tri bogato opremljena kasnoeneolitička groba, kao i onih, djelomično uništenih, pronađenih u Najpar bašćama. Iz naselja na Vučedolu (Gradac, Vinograd Streim, Vinograd Karasović) također je poznato nekoliko skupnih ili pojedinačnih ukopa. Od starijih manifestacija eneolitičkog doba nositelji lasinjske kulture naseljavali su Vučedol, i to Kukuružište Streim. Sporadično su dokumentirani nalazi Bodrogreresztur kulture u Sotinu i Hunyady–vajska kulture u Opatovcu.

Nakon relativno dugog razdoblja intenzivnog naseljavanja pretpovijesnih staništa, razvojem u puno metalno doba, u vrijeme brončanodobnih kultura, postupno su nestajali jasni obrisi stacioniranog života na području grada (KARAC 1994: 139). Rezultat je to kako slabe istraženosti, tako i višeslojnih nalazišta s kojih potječu podaci o nalazima iz brončanog doba, ali najčešće bez određenja kojem stupnju, horizontu, odnosno kulturi brončanog doba pripadaju. U ranom brončanom dobu vinkovačka kultura sigurno je zabilježena, a dijelom i istraživana, u Sotinu, na Vučedolu i u Petrovcima. Srednjobrončanodobni nalazi slavonsko-srijemske vatinske kulture pouzdano su dokazani u Mikluševcima, Opatovcu, Bogdanovcima i Vukovaru. Najreprezentativniji predmeti materijalne ostavštine toga razdoblja svakako su ostave iz Lovasa i Vukovara, o kojima je već bilo riječi. Osim njih, pronađena je i jedna ostava u Sotinu za koju se ipak smatra da pripada mlađim razdobljima već željeznoga doba (VINSKI-GASPARINI 1973: 165). U kasnom brončanom dobu, uz poneke materijalne nalaze Belegiš II grupe, kultura polja sa žarama (daljska kultura) ostavila je najbrojnija svjedočanstva toga vremena (mlađa faza kasnog brončanog doba). Nekropole tih ljudskih zajednica definirane su na nekoliko položaja u gradu i na okolnom prostoru. Iskopavanjima na Lijevoj bari istražena je velika nekropola sa 101-nim žarnim ukopom koji su popraćeni brojnim nalazima. Temeljem tih istraživanja dobro je ocrтана priroda daljske grupe, koja je razvijajući se u mlađim razdobljima kulture polja sa žarama, nastavila živjeti na tom prostoru i u starijem željeznom dobu. Na položaju Vašarište u Sotinu također je dokumentiran dio nekropole, a jedna je nekropola pretpostavljena i u Čakovcima. Dakako, i iz tog su vremena najbrojniji pojedinačni nalazi materijalne građe koji potječu iz Bogdanovaca, Sotina, Lovasa, Vukovara ali i s inih položaja.

Starije željezno doba vukovarskog prostora obilježila je rasprostranjenost daljske kulturne grupe. Lijeva bara i nadalje je atraktivno mjesto koje su nositelji tih kulturnih skupina izabrali za svoje počivalište. Za razliku od prijašnjih manifestacija kultura polja sa žarama, taj je živalj prihvatio skeletni način sahranjivanja. O gustoći naseljenosti u vrijeme starijeg željeznog doba daju naslutiti brojni skeletni ukopi na području grada i okolice, primjerice u Lovasu, Opatovcu, Sotinu i Vukovaru (ciglana Eltz, Mitnica, Vučedol). Elementi pak naseobinskog karaktera poznati su u gotovo svim mjestima koja su obuhvaćena u ovom radu, a to su primjerice Berak, Bogdanovci, Lovas, Mikluševci, Opatovac, Petrovci, Svinjarevci, nekoliko položaja u Vukovaru i na Vučedolu. Također, postoje podaci o dva uništena tumula – u Ilači i na položaju Bršadin-Lipovača.

Na samom zalazu pretpovijesti, u mlađem željeznom dobu, keltske skupine u nekoliko intervala, prije dolaska Rimljana, nastavili su to područje. Keltske nositelje u Podunavlju čine zajednice

Skordiska. Antički pisci za posljednje stoljeće prije Krista bilježe imena pojedinih plemena, pa je tako poznato da su na širem području Vukovara živjeli Kornakati (MAJNARIĆ-PANDŽIĆ 1994: 74). Oni su ostavili brojne tragove naseobinskog, svakodnevnog, ratničkog, funerarnog ali i individualnog te religijskog karaktera. Na prostoru istočne Slavonije i Srijema Skordisci su podizali dva tipa naselja. To su naselja otvorenog tipa, uglavnom na povišenim položajima uz manji vodotok ili na uzvišenjima koja se izdižu iz nizinskog i vodoplavnog područja (DIZDAR 2001: 116). Takav tip naselja moguće je prepoznati u Mikluševcima (Acino), gdje je nalazište smješteno između dva barovita dola, a zasada su uočeni samo tragovi keltskog kulturnog djelovanja. Drugi, utvrđeni tip naselja podizali su na strateški povoljnim položajima i u blizini važnih prirodnih komunikacija, a uglavnom je riječ o položajima koji su već ranije bili naseljavani (DIZDAR 2001: 116), što je moguće prepoznati na nalazištima u Berku, Borovu, Lovasu, Petrovcima, Svinjarevcima, Sotinu i Vukovaru. Najveća koncentracija keltskih grobova dosada je dokumentirana u Sotinu (Zmajevac, Kružna peć, Jarkovac...), a pojedinačne, uglavnom ratničke grobove, nalazimo na Dobroj vodi u Vukovaru i na Vučedolu.

Katalog nalazišta nepobitan je dokaz kontinuiteta i koncentracije življenja, obitavanja i nastanjivanja vukovarskog prostora najrazličitijim kulturnim grupama, te njihovim skupinama, tijekom svih razdoblja pretpovijesti, a naravno i u vremenima koja su uslijedila. Ali oskudni i često nesigurni podaci kojima raspolažemo usmjeravaju na izrazito oprezna tumačenja, odnosno dovode u nezahvalnu poziciju pri donošenju ozbiljnijih zaključaka i rasprava. Provedenim je istraživanjem, i obradom svih dostupnih podataka, o dosadašnjoj kvantiteti, stanju i stupnju istraženosti nalazišta, prikazana problematika tog kulturno-antropološki plodnog područja naše prošlosti. Sukladno iznesenim podacima, nameće se potreba za sveobuhvatnijim znanstvenim istraživanjima vukovarskog područja na svim razinama, počevši od šireg prostornog i vremenskog okvira, preko pojedinih nalazišta i razdoblja, obrade materijalne i revizije arhivske građe. Tako bi se postupno smanjivao stupanj neistraženosti, rješavali upitni i nesigurni podaci, a povijesni kontekst u rekonstrukciji života dobivao bi novim potvrdama i spoznajama argumentiraniji i jasniji smisao. Ovi su koraci nužni, jer riječ je o važnom i vrijednom prostoru koji itekako zaslužuje veću pozornost!

IZVORI PODATAKA:

Dokumentacija Gradskog muzeja Vukovar;

Popis evidentiranih, preventivno zaštićenih i registriranih spomenika kulture, Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel u Osijeku;

Kataloški popis evidentiranih i registriranih arheoloških nalazišta Slavonije i Baranje (radni elaborat K. Minichreiter).

BIBLIOGRAFIJA

BALEN, J.

- 2002a. Topografija nalazišta kostolačke kulture. *VAMZ*, 3.s., 35/2002: 35–52.
- 2002b. Die Kostolac Kultur in Kroatien. *Thraco-Dacica*, 23(1–2)/2002: 153–170.
- 2005a. Vučedol – vinograd Streim. *HAG*, 1/2004 (2005): 30–33.
- 2005b. Kostolački horizont na Vučedolu. *OpA*, 29/2006: 25–40.
- 2006a. Vučedol. *Stotinu hrvatskih arheoloških nalazišta*. Ur.: A. DURMAN. Zagreb, 2006: 300–301.
- 2006b. Vučedol – vinograd Streim. *HAG*, 2/2005 (2006): 43–45.

BALEN-LETUNIĆ, D.

- 1982. Prehistorijske minijaturne posude – igračke iz Arheološkog muzeja u Zagrebu. *VAMZ*, 3. s., 15/1982: 69–96.
- 1993. Pretpovijesna zbirka. *Arheološki muzej u Zagrebu, izbor iz fundusa*. Zagreb, 1993: 79–121.
- 1998. Bogdanovci u dalekoj prošlosti. *Bogdanovci, svjedočanstvo o postojanosti vjekovnog hrvatskog naselja*. Zagreb, 1998: 7–13.

BOGNAR, A. 1994 – Na vukovarskoj lesnoj zaravni. *Vukovar – vjekovni hrvatski grad na Dunavu*. Zagreb, 1994: 25–48.

BÖSENDORFER, J. 1942 – Osijek i okolica u predhistorijskim eonima. *OZ*, 1/1942: 5–22.

BRODIĆ, Đ. 1976 – *Naselja na području općine Vukovar od ranog neolita do kasnog eneolita*. Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet. Zagreb, 1976.

BRUNŠMID, J.

- 1901. Arheološke bilješke iz Dalmacije i Panonije IV. *VHAD*, n.s., 5/1901: 87–168.
- 1902. Nahođaji bakrenoga doba iz Hrvatske i Slavonije i susjednih zemalja. *VHAD*, n.s., 6/1902: 32–67.
- 1909. Prehistorijski predmeti iz Srijemske županije. *VHAD*, n.s., 10/1909: 231–237.

BULAT, M.

- 1967. Vijesti arheološkog odjela, Rekognosciranje arheološkog terena od 1.XI.1965. do 1.XI.1967. godine. *OZ*, 11/1967: 357–359.
- 1969. Topografska istraživanja limesa u Slavoniji i Baranji. *OZ*, 12/1969: 39–52.
- 1970. Metalno doba u Slavoniji. *Zbornik radova prvog znanstvenog sabora Slavonije i Baranje*. Osijek, 1970: 61–78.

CRLENJAK, B. 2005 – *Razvitak vukovarskih ulica*. Vukovar, 2005.

DEMO, Ž.

- 1996. *Vukovar – Lijeva bara*. Katalog izložbe. Zagreb, 1996.
- 2006. *Vukovar – Lijeva bara*. *Stotinu hrvatskih arheoloških nalazišta*. Ur.: A. DURMAN. Zagreb, 2006: 302–303.

DIMITRIJEVIĆ, S.

- 1956. Prilog daljem upoznavanju vučedolske kulture. *OpA*, 1/1956.
- 1968. *Sopotsko-lendelska kultura*. Zagreb, 1968.
- 1969. Starčevačka kultura u slavonsko-srijemskom prostoru i problem prijelaza starijeg u srednji neolit u srpskom i hrvatskom Podunavlju. *Neolit i eneolit u Slavoniji, Simpozij*, Vukovar, 1969: 9–96.
- 1977/78. Zur Frage der Genese und der Gliederung der Vučedol Kultur in dem zwischenstromlande Donau-Drau-Sawe. *VAMZ*, 3. s., 10–11/1977/78: 1–84.
- 1979a. Sjeverna zona. *PJZ II, Neolitsko doba*. Sarajevo, 1979: 229–360.
- 1979b. Badenska kultura. *PJZ III, Eneolitsko doba*. Sarajevo, 1979: 183–234.
- 1979c. Vučedolska kultura i vučedolski kulturni kompleks. *PJZ III, Eneolitsko doba*. Sarajevo, 1979: 267–342.

DIZDAR, M. 2001 – Nalazišta latenske kulture na vinkovačkom području. *Prilozi*, 18/2001: 103–134.

DORN, A.

- 1960. Ostatak rimske peći na Petrskei. *Ogledi*, 3/1960: 35–36.
- 1965a. *Iz prehistorije našega kraja*. Vukovar, 1965.
- 1965b. Karasovićevo vinograd, Vučedol, Vukovar – višeslojno praistorijsko nalazište. *AP*, 7/1965: 50–52.

- 1969a. Pregled arheoloških lokaliteta na području Vukovara. *Ogledi*, 1/1969: 29–38.
–1969b. Rudina Rogozna novo arheološko nalazište. *GSM*, 12/1969: 18.
–1970a. Keltski ratnički grob sa Vučedola. *GMHVk*, 1970: 123–127.
–1970b. Novi arheološki tereni u Berku. *GSM*, 14/1970: 21–22.
–1972. Arheološko istraživanje u Bogdanovcima. *GSM*, 19/1972: 25.
–1973. Rekognosciranje limesa na području Vukovarske općine. *GSM*, 23/1973: 22–30.
–1976. Iz arheološke zbirke Gradskog muzeja u Vukovaru. *GSM*, 30/1976: 12–14.
–1977. Rekognosciranje trase rimskog puta i naselja na dionici Tovarnik-Osijek. *AP*, 19/1977: 149–152.
- DURMAN, A.
–1982. Novi elementi u stratigrafiji lokaliteta Vučedol. *GSM*, 46/1982: 2–6.
–1983. Metalurgija vučedolskog kulturnog kompleksa. *OpA*, 8/1983.
–1984. Vučedol 1984 – novi početak sustavnih istraživanja. *ObHAD*, 3/1984: 34–38.
–1985. Vučedol 85 – nastavak sustavnih istraživanja na lokalitetu »Vinograd Streim«. *ObHAD*, 3/1985: 32–33.
–1987a. Vučedol 86 – treća sezona sustavnih istraživanja na lokalitetu »Vinograd Streim«. *ObHAD*, 2/1987: 24–25.
–1987b. »Vinograd Streim« – četvrta sezona na Vučedolu. *ObHAD*, 3/1987: 34–36.
- DURMAN, A. – FORENBAHER, S. 1989 – Šesta sezona projekta »Vučedol 1984–1990.«. *ObHAD*, 3/1989: 33–35.
- FORENBAHER, S.
–1990. Vučedol – Streimov vinograd: horizont kasnog brončanog doba. *OpA*, 14/1990: 55–66.
–1991. Nalazišta grupe »Belegiš II« u istočnoj Slavoniji. *OpA*, 15/1991: 47–69.
–1995. Vučedol: graditeljstvo i veličina vučedolske faze naselja. *OpA*, 19/1995: 17–25.
- GARAŠANIN, M.
–1983a. Vinkovačka grupa. *PJZ IV, Bronzano doba*. Sarajevo, 1983: 471–475.
–1983b. Vatinska grupa. *PJZ IV, Bronzano doba*. Sarajevo, 1983: 504–519.
- HOFFILLER, V. 1933 – *Corpus Vasorum Antiquorum. Fasc. I*. Paris, 1933.
- HOTI, M. 1990 – Novi nalazi konsekrativnih rogova na Vučedolu. *OpA*, 14/1990: 33–42.
- HUTINEC, M. – BUNČIĆ, M. 2006 – Bogdanovci – Voćnjak. *HAG*, 2/2005 (2006): 25–26.
- ILKIĆ, M. 2006 – Terakote kasnog brončanog i starijeg željeznog razdoblja iz Sotina. *Prilozi*, 23/2006: 53–66.
- JOVANOVIĆ, B. 1974 – Mlađe gvozdeno doba. *Praistorija Vojvodine*. Novi Sad, 1974: 277–316.
- JURIŠIĆ, M. 1990 – Ukopi životinja na Vučedolu. *OpA*, 14/1990: 17–31.
- KARAČ, Z. 1994 – Gradograditeljstvo i graditeljstvo na tlu Vukovara od prapovijesti do kraja osmanske vlasti. *Vukovar – vjekovni hrvatski grad na Dunavu*. Zagreb, 1994: 138–154.
- LOŽNJAK, D. 2001 – Nalazišta brončanog doba na vinkovačkom području. *Prilozi*, 18/2001: 33–61.
- LOŽNJAK DIZDAR, D. 2004 – Odnos daljske i bosutske grupe na prostoru hrvatskog Podunavlja početkom starijega željeznog doba. *Prilozi*, 21/2004: 19–35.
- MAJNARIĆ-PANDŽIĆ, N.
–1970. *Keltsko-latenska kultura u Slavoniji i Srijemu*. Vinkovci, 1970.
–1972/73. Kasnolatenski keltski grobovi iz Sotina. *VAMZ*, 3. s., 6–7/1972/3: 55–71.

- 1984. Srednje brončano doba u istočnoj Slavoniji. *Arheološka istraživanja u istočnoj Slavoniji i Baranji, IzdHAD*, 9/1984: 63–90.
 - 1994. Sjaj bronce i željeza u praskozorju povijesti. *Vukovar – vjekovni hrvatski grad na Dunavu*. Zagreb, 1994: 65–80.
 - 1998. Brončano i željezno doba. *Prapovijest, povijest umjetnosti u Hrvatskoj*. Zagreb, 1998: 160–358.
 - 2007. Brončani srednjolatenški nakit iz Vukovara ukrašen plastičnim i pseudofiligranskim stilom. *Situla*, 44/2007: 797–811.
- MARIĆ, R. 1994 – Prapovijesni ljudi i naselja – Vučedol. *Vukovar – vjekovni hrvatski grad na Dunavu*. Zagreb, 1994: 49–64.
- MARKOVIĆ, Z. 1994 – *Sjeverna Hrvatska od neolita do brončanog doba*. Koprivnica, 1994.
- MINICHREITER, K.
- 1973a. Registracija arheoloških lokaliteta Slavonije i Baranje. *GSM*, 21/1973: 14–17.
 - 1973b. Registracija arheoloških lokaliteta Slavonije i Baranje spomenici »0« kategorije. *GSM*, 23/1973: 16–19.
 - 1984. Prilozi daljem proučavanju brončanog doba u Slavoniji i Baranji. *Četvrti znanstveni sabor Slavonije i Baranje, Zbornik radova*. Osijek, 1/1984: 73–92.,
 - 1992a. *Starčevačka kultura u sjevernoj Hrvatskoj*. Zagreb, 1992.
 - 1992b. Ranoneolitička arhitektura sjeverne Hrvatske. *Poročilo o raziskovanju paleolita, neolita in eneolita v Sloveniji*, 20/1992: 17–26.
 - 1997. Otkriće u Lukaču i Požegi kao prilog poznavanju topografije naselja starčevačke kulture u sjevernoj Hrvatskoj. *Prilozi*, 11–12/1994/1995 (1997): 7–36.
 - 2002. Ukopi stanovnika u naseljima starčevačke kulture u Hrvatskoj. *HA*, 8/2002: 63–72.
 - 2007. Arheološki lokaliteti na trasi iločke transverzale, brze ceste od Iloka do Lipovca. *AIA*, 3/2007: 89–92.
- MUZEOPIS. Katalog izložbe. Zagreb, 1996.
- NENADIĆ, V. 1990 – Pregled stanja istraživanja latenskodobnih lokaliteta u Slavoniji i Baranji. *Prilozi*, 7/1990: 13–21.
- POTREBICA, H. – DIZDAR, M. 2002 – Prilog poznavanju naseljenosti Vinkovaca i okolice u starijem željeznom dobu. *Prilozi*, 19/2002: 79–99.
- SCHMIDT, R. R. 1945 – *Die Burg Vučedol*. Zagreb, 1945.
- ŠIMIĆ, J.
- 1984a. Stariji nalazi bosutske grupe iz Vukovara. *Arheološka istraživanja u istočnoj Slavoniji i Baranji, IzdHAD*, 9/1984: 107–115.
 - 1984b. Problematika daljeg istraživanja neolita i eneolita u Slavoniji i Baranji. *Četvrti znanstveni sabor Slavonije i Baranje, Zbornik radova*, 1/1984: 51–64.
- TASIĆ, N.
- 1974. Bronzano doba. *Praistorija Vojvodine*. Novi Sad, 1974: 185–256.
 - 1979. Kostolačka kultura. *PJZ III, Eneolitsko doba*. Sarajevo, 1979: 235–266.
- TEŽAK-GREGL, T.
- 1985. Dva nova groba badenske kulture s Vučedola. *OpA*, 10/1985: 23–39.
 - 1986. Vučedol kod Vukovara. *AP*, 1985 (1986): 41–43.
 - 1987. Prilog poznavanju metalne produkcije badenske kulture. *OpA*, 11–12/1987: 73–81.
 - 1998. Neolitik i eneolitik. U: *Prapovijest. Povijest umjetnosti u Hrvatskoj*. Zagreb, 1998: 58–150.

VASIĆ, R.

- 1989a. Daljska grupa. *PJZ V, Gvozdeno doba*. Sarajevo, 1989: 533–535.
- 1989b. Sremska grupa zapadnobalkanskog kompleksa. *PJZ V, Gvozdeno doba*. Sarajevo, 1989: 555–558.

VINSKI, Z. 1958 – Brončanodobne ostave Lovas i Vukovar. *VAMZ, 3.s.*, Zagreb, 1/1958: 1–34.

VINSKI-GASPARINI, K.

- 1973. *Kultura polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj*. Zadar, 1973.
- 1983a. Srednje brončano doba savsko-dravskog međurječja i bosanske posavine. *PJZ IV, Bronzano doba*. Sarajevo, 1983: 493–503.
- 1983b. Kultura polja sa žarama sa svojim grupama. *PJZ IV, Bronzano doba*. Sarajevo, 1983: 547–646.

VINSKI, Z. – K. VINSKI-GASPARINI

- 1956. Prolegomena k statistici i kronologiji prehistorijskih ostava u Hrvatskoj i u vojvođanskom području Srijema. *OpA, 1/1956*.
- 1962. O utjecajima istočno-alpske halštatske kulture i balkanske ilirske kulture na slavonsko-srijemsko Podunavlje. *ARadRaspr, 2/1962*: 263–293.

SUMMARY

TOPOGRAPHY OF PREHISTORIC SITES IN VUKOVAR AND SURROUNDINGS

The part of eastern Croatia covered in this work includes Vukovar and the wider area around it. What used to be the Vukovar općina (district) (map 1) is today administratively part of the following općine: Bogdanovci, Borovo, the town of Ilok (administratively including Šarengrad, Mohovo, Radoš and Bapska), Lovas, Negoslavci, Tompojevci, Tovarnik, Trpinja and the town of Vukovar (administratively including – in part: Sotin, Borovo naselje, Lipovača and Grabovo). Since the site in Ilok has not been researched here, the Vukovar-Srijem County is included in this work as defined by the lines from Bobota to Pačetin in the west, Opatovac and Lovas in the east, Vera in the north and Tovarnik in the south.

Thanks to its unusually favourable natural characteristics, such as relief, climate, water supply, soil, vegetation etc it has long been recognised as an extremely favourable area for building settlements and for the permanent habitation of various cultural groups. Its position is also greatly enhanced by its proximity to the important communication route of the River Danube. It has especial importance because of the height of the Danube's right bank as opposed to the left bank with its low-lying and marshy country. The prehistoric settlements, and all those that came later, are found in dominant and high positions on the steep slopes of the right bank of the river.

The first archaeological material from Vukovar dates from the work of Josip Brunšmid at end of the 19th century. In 1888, in what were then the Eltz brickworks, remains of the Sopot culture were discovered. In 1894, on the site of today's secondary school, the first sites of the Starčevo culture were found. The very following year, by chance, the highly important Bogdanovačka Gradina was discovered and also Lovas (Kalvarija). At the turn of the century some new sites were documented at Sotin (Zmajevac, Skendra) and Barišičev vinograd (Barišić vineyard) in Vukovar. The first items found of the material culture of Vučedol were presented by the Streim family and in 1897 the first professional excavations at that important site began in the Gradac area. This was long under the direction of Josip Brunšmid. The most comprehensive protective excavation was undertaken in 1951–1953 in the rich multi-layered settlements and necropolis in the town of Vukovar itself on the Lijeva

bara. The complex multi-layered Vučedol area has been systematically researched many times and from many positions, and excavation in the Streim Vineyard is still going on.

Lesser protective excavations have been undertaken in Bogdanovci, Sotin, Petrovci, Lovas and in Vukovar itself. Many finds have been made as a result of ploughing and building, these finds were accidental and often superficially treated and without any reliable context. We have nevertheless included them in our documentation since anything added to the archaeological-anthropologic description of the region is important.

Our aim has been to collect and, on the basis of existing material, present a complete overview of the known prehistoric sites in the region, and once more verify the continuous settlement of the Vukovar region in the pre-historic and historical periods. Although the importance of this area is a well known fact, the ample number of archaeological sites in the region has not received the attention they merit. This presentation in one place of a full record of them will provide a reliable basis for further valuable and intensive research since this phase of the work has not included field-work or complete description of finds.

Sites of finds have been presented in the catalogue in alphabetical order showing where they were discovered in the Vukovar Općina and related places. In addition to position of find we have included basic information and description of position (when known), time and/or cultural identification. And noted if the find was accidental or is supported by field-work. A large number of presumed sites were settled in very early periods and were inhabited in earlier periods, and this information is also provided. For the chronological and cultural determination of individual sites existing information and documentation has been used. This sometimes provides detailed information of various strata and sometimes only a wider time frame, which does not allow any more precise cultural information. There are maps on the scale (1:25 000) of Bogdanovci (map 2), Sotin (map 3) and Vukovar (map 4) on which sites are clearly marked.

It is hoped that this list and preliminary analysis of the archaeological sites may serve as a basis for improving understanding of the relation between settlements and necropoleis by providing evidence over the long prehistorical period. The short conclusion provides a survey of places which were inhabited from the neolithic period to the Roman conquest. Each period, culture and site could provide a separate centre of research. For this reason and because of lack of sufficient information we have omitted any precise and descriptive approach, the order and expansion of cultures over a wider area, their interaction and the problem of dating. The material presented suggests the need for comprehensive scientific research of the Vukovar region on all levels, since it is an important and valuable area worthy of more attention.

Rukopis primljen: 1.IX.2007.
Rukopis prihvaćen: 20.IX.2007.